

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

BİRİNCİ DAİRE¹

ADALI/TÜRKİYE
(Başvuru no. 38187/97)

KARAR

STRAZBURG

31 Mart 2005

NİHAİ

12/10/2005

Sözkonusu karar AİHS'nin 44§2. maddesi uyarınca kesinlik kazanacaktır. Ancak ,şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

¹ 1 Kasım 2004 öncesi oluşturulmasında.

Adalı/Türkiye kararında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Birinci Daire),
Sn. C.L. ROZAKIS, *Başkan*,
Sn. P. LORENZEN,
Sn. R. TÜRMEK,
Sn. F. TULKENS,
Sn. N. VAJIĆ,
Sn. S. BOTOCHAROVA,
Sn. A. KOVLER, *yargıçlar*,
Ve *Bölüm Sekreteri* Sn. S. NIELSEN'in katılımı ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Heyeti olarak toplanmış,
31 Ocak 2002 ve 10 Mart 2005 tarihindeki gizli görüşme sonucunda,
Son anılan tarihte benimsenmiş olan aşağıdaki karara varmıştır:

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti"nde ("KKTC") yaşamakta olan Türk vatandaşı İlkay Adalı'nın ("başvuran"), 12 Eylül 1997 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yaptığı başvurudur (başvuru no. 38187/97).

2. Adli yardım verilen başvuruyu, Monica Carss-Frisk ile birlikte Lord Lester of Herne Hill, QC ve Londra'daki Bindman&Partners adlı bir hukuk bürosunun avukatı Stephen Grosz temsil etmiştir. Türk Hükümeti'ni ("Hükümet"), Ajanları Profesör Zaim Necatigil, ve Deniz Şulen Karabacak, Ergin Ulanay, Alev Günyaktı ve avukat Ali Rıza Güder ile birlikte ortak Ajanları Deniz Akçay ve Münici Özmen temsil etmiştir.

3. Başvuran, eşinin Türk ve/veya "KKTC" makamları tarafından öldürülmüş olduğunu ve yerel makamların, eşinin ölümüne ilişkin gerekli soruşturmayı açmadıklarını ileri sürmüştür. Ayrıca, eşinin ölümünü müteakiben "KKTC" makamlarınca tacize uğratıldığını, sindirilmeye çalışıldığını ve ayrımcılığa maruz bırakıldığını ileri sürmüştür. Başvuran, söz konusu iddiasını AİHS'nin 2, 3, 6, 8, 10, 11, 13, 14 ve 34. maddelerine dayandırmıştır.

4. Başvuru, AİHS'ye ek 11 No.lu Protokol'ün yürürlüğe girdiği 1 Kasım 1998 tarihinde AİHM'ye havale edilmiştir (11 No.lu Protokol'ün 5 § 2. maddesi).

5. Başvuru ile ilgili olarak AİHM'nin Birinci Dairesi görevlendirilmiştir (AİHM İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi). Söz konusu Daire içerisinde, davayı değerlendirecek Heyet İç Tüzüğü'nün 26 § 1. maddesinde belirtilen şekilde teşkil edilmiştir (AİHS'nin 27 § 1. maddesi).

6. 1 Kasım 2006 tarihinde AİHM, Dairelerinde değişiklik yapmıştır (İç Tüzüğü'nün 25 § 1. maddesi). Söz konusu dava ile ilgili olarak yeni oluşturulan Birinci Daire görevlendirilmiştir (İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi).

7. 31 Ocak 2002 tarihinde Strazburg'daki İnsan Hakları Binası'nda kamuya açık bir duruşma yapılmıştır (İç Tüzüğü'nün 54 § 3. maddesi).

Duruşmada aşağıdaki kişiler AİHM'nin huzuruna çıkmışlardır:

(a) *Hükümet için*

Profesör Z. Necatigil,
D. Akçay,
S. Karabacak,
E. Ulanay,
A. Günyakti,
A.R. Güder,

*Ajan,
Ortak Ajan,
Avukat,
Müşavir,
Avukat,*

(b) *Başvuran için*

Lord LESTER OF HERNE HILL, QC,
M. CARSS-FRISK, QC,
S. GROSZ,

Avukat,

8. AİHM, Profesör Necatigil'in ve E. Ulanay'ın Hükümet için, Lord Lester'ın başvuran için yaptığı sunuşları dinlemiştir.

9. AİHM, duruşmayı müteakiben, 31 Ocak 2002 tarihli bir kararla başvurunun kabuledilebilir olduğuna karar vermiştir.

10. Başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin olaylar hususunda taraflar arasındaki ihtilafı ve "KKTC" makamlarının başvuranı taciz ettiğine, sindirmeye çalıştığına ve ayrımcılığa maruz bıraktığına dair iddiaları göz önünde bulunduran AİHM, AİHS'nin 38 § 1. (a) maddesi bağlamında bir soruşturma başlatmıştır. AİHM, 8 Ekim 2002 tarihinde Strazburg'da ve 23 ve 24 Haziran 2003 tarihinde Lefkoşa'da gerçekleştirilen duruşmalardaki görgü tanıklarının ifadelerini almak için dört Vekil tayin etmiştir.

11. Başvuran ve Hükümet, esaslar üzerine görüşlerini bildirmişlerdir (İç Tüzüğün 59 § 1. maddesi). Ayrıca, Mahkeme Başkanının yazılı müdahalede bulunmasına izin verdiği Kıbrıs Hükümeti'nden üçüncü taraf yorumları alınmıştır (AİHS'nin 36 § 2. maddesi ve İç Tüzüğün 44 § 2. maddesi). Sorumlu Hükümet, sözkonusu yorumlara cevap vermiştir (İç Tüzüğün 44 § 5. maddesi).

1 Kasım 2004 tarihinde AİHM, Dairelerinde değişiklik yapmıştır (İç Tüzüğün 25 § 1. maddesi). Sözkonusu dava ile ilgili olarak 1 Kasım 2001 tarihinde oluşturulmuş olan Birinci Daire görevli olmaya devam etmiştir.

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

12. Başvuran, 1944 doğumludur ve Kuzey Kıbrıs'taki "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" ("KKTC") Lefkoşa'da yaşamaktadır.

13. Başvuru, başvuranın eşi Kutlu Adalı'nın bilinmeyen kişilerce öldürülmesi ile ilgilidir. Başvuran, Türk ve/veya "KKTC" makamlarının öldürmede yer almasına ilişkin ciddi iddialarda bulunmuştur. Eşinin, makaleleri ve siyasi görüşleri nedeni ile birçok kez ölüm tehdidi almış olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, eşinin ölümünü müteakiben "KKTC"

makamlarınca taciz edildiği, sindirilmeye çalışıldığı ve ayrımcılığa maruz bırakıldığı hususunda şikayette bulunmuştur. Bu hususta, çeşitli olaylara değinmiştir.

14. Hükümet, Kutlu Adalı'nın öldürülmesine ilişkin tüm iddiaları reddetmiştir. "KKTC" makamlarının, ölümüne ilişkin acilen bir soruşturma başlatmış ve yürütmüş olduklarını ileri sürmüştür. Ancak, suçun failleri henüz teşhis edilememiştir. Hükümet aynı zamanda başvuranın tacize uğramış olduğu yönündeki iddialarını reddetmiştir ve sözkonusu iddiaların yalnızca spekülasyon olduğunu ileri sürmüştür.

A. Olaylar

15. Başvuranın eşinin ölümü ve "KKTC" makamlarınca gerçekleştirildiği iddia edilen taciz, sindirme ve ayrımcılıkla ilgili olaylar hakkında, taraflar arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır.

16. Başvuran tarafından sunulan olaylar, Kısım 1'de belirtilmektedir. Hükümet tarafından sunulan olaylar, Kısım 2'de belirtilmektedir.

17. Strazburg ve Lefkoşa'da gerçekleştirilen duruşmalarda görev alan Mahkeme Delegeleri'nin tanıklık ifadeleri, Bölüm B'de özetlenmektedir.

1. Başvuran tarafından sunulan olaylar

18. Başvuranın eşi, Kutlu Adalı, Türk Hükümeti'nin ve "KKTC" makamlarının politikalarını ve uygulamalarını katı bir şekilde eleştiren makaleler yazması ve yayınlaması ile tanınan Kıbrıslı Türk bir yazar ve gazetecidir. Her zaman Kıbrıs'ın bölünmemesi ve Kıbrıslı Türk ve Rumların çoğulcu demokratik bir sisteme dayalı birleşik bir Cumhuriyet içerisinde yaşaması gerektiğini ileri sürmüştür.

19. Kutlu Adalı, yazarlığı ve gazeteciliği yanında geçmişte birçok memuriyet görevi ifa etmiştir. 1961 ve 1972 seneleri arasında daha sonra "KKTC"nin Cumhurbaşkanı görevine gelen Rauf Denktaş'ın özel sekreteri olarak görev yapmıştır. 1972 senesinde Sayın Denktaş'ın, hemfikir olmadığı politikalarına ilişkin bir makale yazmak istediği için maaşı kesilmiştir.

20. Sözkonusu tarihte Sayın Denktaş, başvuranın eşi Kutlu Adalı'nın, Türk Direniş Hareketi kontrolünde bulunan Bayrak adlı bir radyo istasyonu için çalışmasını istemiştir. Kutlu Adalı, sözkonusu radyo istasyonu için çalışmayı reddetmiş ve reddettiği için yargılanmadan bir hafta boyunca hapsedilmiştir. Serbest bırakılmasının ardından maaşının yeniden ödenmeye başlanması için Bayrak Radyosu için çalışmaya başlamıştır.

21. 1974 yılında Nüfus Kayıt Dairesi Kimlik Kartları Bölüm Başkanlığı görevine getirilmiştir. 1979 Aralık ayında görevinden alınarak 1986 yılında "KKTC"nin Turizm Bürosu Danışmanlığı görevine getirilmiştir. Memurluk hizmeti, 50 yaşında erken emekli olmak durumunda bırakıldığı 1987 senesinde sona ermiştir.

22. Kutlu Adalı, kamu hizmeti süresince ve emekliliği sonrasında yazarlık ve gazetecilik kariyerine devam etmiştir. Başlangıçta gerçek ismini kullanarak birleşik bir Kıbrıs üzerine siyasi fikirlerini açıklaması tehlikeli olacağı için Kerem Atlı takma adı altında

yazmıştır. 1981 senesinde gerçek ismini kullanmaya başlamıştır. Ölümünden önceki 7 sene süresince bir sol kanat gazetesi olan *Yenidüzen* için yazmıştır.

23. Başvuran ve eşi, Adalı'yı fikirlerini ifade etmekten caydırmak amaçlı bir çok tehdit almışlardır. 1980 Ocak ayı ve 1996 Haziran ayı arasında başvuranın eşi, kimliği belirsiz kişilerce çeşitli şekilde tacizlere maruz bırakılmıştır. Evine makineli silahlarla saldırıda bulunulmuş, sık sık tehdit telefonları almıştır. Takma bir isim altında yazmakta olduğu için kimliği belirsiz kişiler, kendisi aleyhinde cezai takibat başlatabilmek amacı ile makalelerinin nüshalarını aramak için evine girmiştir.

24. 17 Mart 1996 tarihinde *Yenidüzen* Gazetesi, hırsızların Aziz Barnabas Manastırı'ndaki bir mezara girerek kültürel öneme sahip çeşitli objeleri çaldıkları bir olaya ilişkin, Kutlu Adalı tarafından yazılan bir makaleyi yayınlamıştır. Hırsızların arabalarının renkleri ve plakalarının kaydedildiğini ve plakaların, iki Sivil Savunma Örgütü mensubuna ait olduğunu saptandığını yazmıştır. Söz konusu makalenin yayınlanması ardından gazete editörü, Sivil Savunma Örgütü başkanından tehdit içeren bir telefon almıştır. Adalı da tehdit içeren telefonlar almaya başlamıştır.

25. 4 Haziran 1996 tarihinde *Yenidüzen* Gazetesi, yine Adalı tarafından yazılan ve Türk Hükümeti ve "KKTC"nin "Anavatan-yavru vatan" politikasını katı bir dille eleştiren bir makale yayınlamıştır.

26. 6 Haziran 1996 tarihinde 23.35 sularında başvuranın eşi, "KKTC"de kimliği belirsiz kişilerce evinin önünde vurulmuş ve öldürülmüştür. Başvuran, eşinin öldürüldüğü gece İstanbul'da bulunmaktaydı. 23.15 sularında eşine telefon ettiğinde "onların" kendisini tehdit ettiklerini söylemiştir. "KKTC" makamları, başvurana eşinin cesedini göstermeyi reddetmiştir. Morgdan sorumlu doktor İsmail Bundak başvurana, cesedin röntgen filminin çekilmiş olduğunu, ancak otopsi yapılmamış olduğunu söylemiştir. Başvurana röntgen filmlerini görme izni verilmemiştir. İlk olarak Hükümet'in 1 Nisan 1999 tarihli görüşlerinde bir otopsi gerçekleştirildiğinden haberdar edilmiş ve otopsinin bir nüshası tedarik edilmiştir.

27. Başvuran, eşinin ölümünü kendisi soruşturmaya karar vermiştir. Komşularından, eşinin ölümünden kısa süre önce siyah bir arabanın sokağa park edildiğini öğrenmiştir. Söz konusu siyah araba, başvuranın eşinin yaşamının son aylarında aile ile dost olan emekli polis memuru Altay Sayıl'ın arabası ile aynı modeldir. Altay Sayıl, eşinin ölümünü takip eden on gün süresince ortaya çıkmamıştır.

28. Başvuranın komşuları kendisine, eşinin vurulduğu sırada katillerine yaşamı için yalvardığını duyduklarını söylemişlerdir. Bir adamın, başvuranın eşinin ölmeyi hak ettiğini söylediğini duyduklarını belirtmişlerdir. Komşular ayrıca, başvuranın evi yakınındaki sokak ışığının, 22.30 civarında sönerek etrafı karanlığa boğduğunu ve Adalı'nın vurulmasından kısa süre sonrasına kadar yeniden yanmadığını belirtmiştir. Başvuran komşularından ayrıca, ateş edilmesi ardından birkaç dakika içerisinde yaklaşık on iki askeri aracın olay yerine geldiğini, yolu geçişe kapadığını ve polis memurlarının "özel tim"lerinin çevre sakinlerini silah kullanarak evlerine girmeye zorladıklarını öğrenmiştir.

29. 8 Temmuz 1996 tarihinde "KKTC" Hükümeti yanlısı *Kıbrıs* gazetesi, kendilerine Türk İntikam Tugayı adını veren faşist bir grubun, Kutlu Adalı'yı kendilerinin öldürmüş olduklarını iddia eden ifadelerini aldıklarını belirtmiştir. Başvurana göre, söz konusu grup Milli Hareket Partisi'nin "Bozkurtlar" adı verilen gençlik akımı ile bağlantılıdır. Türk Silahlı

Kuvvetleri, Türk polisi, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), Türk Paramiliter Yapılanması, Türk Bakanlar ve Türk mafyası ile yakın ve uzun süreli bağlantıları bulunmaktadır.

30. Eşinin öldürülmesinden üç gün sonra başvuranın ailesi, kimliği belirsiz bir kadın tarafından aranmış ve kadın, eşinin ölümünden Hüseyin Demirci adlı bir kişi ile ilk ismi Orhan olan bir kişinin sorumlu olduklarını belirtmiştir. Başvuran, polisi bu telefon konuşmasından haberdar etmiştir ancak polis, sözkonusu kadının polise yanlış ifadeler vermesi ile tanındığını belirterek soruşturma başlatmayı reddetmiştir. Başvuran, Demirci'nin "Bozkurtlar"a ve Sivil Savunma Örgütü'ne mensup olduğunu ve güvenlik güçlerinin kendisine ödeme yaptığını öğrenmiştir. Orhan, adadaki Türk Silahlı Kuvvetleri'nde albaydır.

31. 14 Temmuz 1996 tarihinde başvuranın çocukları, "KKTC" Cumhurbaşkanı ile bir görüşme ayarlamışlardır. Babalarının katilinin bulunması yönünde etkin bir soruşturma başlatmasını istemişler ve Cumhurbaşkanı, bu isteği kabul etmiştir.

32. 18 Temmuz 1996 tarihinde başvuran, Cumhurbaşkanı Denktaş'tan Kutlu Adalı'ya şehit mertebesi verilmesini istemiştir. 9 Eylül 1996 tarihinde isteği reddedilmiştir.

33. Ayrıca basında, "Bozkurtlar"la bağlantısı olan ve bazı Türk yetkilileri tarafından PKK mensubu olduğundan şüphe edilen kişileri öldürmesi emredildiği iddia edilen aşırı sağ kanata mensup bir eylemci olan Abdullah Çatlı'nın, başvuranın eşinin öldürülmesine müdahil olduğuna ilişkin yinelenen iddialar yer almıştır. Başvuranın kişisel olarak edindiği bilgilere göre, Abdullah Çatlı 1996 Temmuz ayı başında farklı bir kimlik altında "KKTC"ye gelmiştir.

34. 1996 senesi Kasım ayında güney Kıbrıs'tan eşi adına bir ödül kabul etmek üzere bir davet aldığını ileri sürmüştür. Ancak, görüşmeden önceki gün, "KKTC Dışişleri Bakanlığı"ndaki bir yetkiliden bir telefon almış ve korktuğu için görüşmeye gitmemiştir.

35. 1996 senesi Aralık ayında başvuran, güvenlik güçleri komutanı Hasan Peker Günal'ı görmeye gitmiş ve güvenlik güçlerinin eşinin ölümünü yeterince soruşturmadıkları hususunda şikayette bulunmuştur.

36. 5 Mart 1997 tarihinde *Yenidüzen* Gazetesi, "Bozkurtlar"ın başkanınca imzalanmış, sol kanata dahil gazeteci ve yazarların başvuranın eşi gibi öldürüleceğine ilişkin bir tehdit içeren bir mektup yayınlamıştır. Başvuran, sözkonusu makalenin nüshalarını soruşturma yapması için polise teslim etmiştir, ancak hiçbir cevap alamamıştır.

37. 26 Haziran 1997 tarihinde başvuran, güvenlik güçleri komutanı Hasan Peker Günal'a, eşinin öldürülmesi üzerinden neredeyse bir yıl geçmesine rağmen faillerin henüz bulunmadığını yazmış fakat hiçbir somut bilgi alamamıştır.

38. Sivil polisler, başvuranı ve kızını düzenli olarak takip etmektedir, telefonları dinlenmekte ve yazışmaları kontrol edilmektedir. Kimliği belirsiz kişiler tarafından telefonla aranmaktadırlar ve telefon ve faks bağlantıları zaman zaman kesilmektedir. Bu bağlamda, eşinin ölümü ardından pek az başsağlığı mektubu aldığını ifade etmiştir. Evinin suyunun birçok kez kesildiğini ve Su İşleri Dairesi'nce ileri sürüldüğünün aksine bunun teknik sorunlardan kaynaklandığına inanmadığını iddia etmektedir.

39. “KKTC” Hükümeti ayrıca, “Kutlu Adalı Vakfı” adı altında Kutlu Adalı’nın barış, insan hakları ve özgürlükle ilgili fikirlerinin devam ettirilmesini amaçlayan bir dernek kurmayı reddetmiştir.

40. Başvuran ayrıca yetkili makamlardan eşinin, uçuş ücretlerinde indirim yapılması gibi bir takım haklar sağlayan basın kartını muhafaza etmek istemiş, ancak, isteği reddedilmiştir.

41. 20 Haziran 1997 tarihinde resmi makamlar, başvuran ve kızının güney Kıbrıs tarafına geçmelerine izin vermeyerek orada bir radyo istasyonunun düzenlediği toplantıya katılmaktan alıkoymuştur.

42. Kutlu Adalı’nın ölüm yıldönümünde başvuran, eşinin anılması için bir tören düzenlemiştir. Tören günü belediye, sokağın tam altındaki yolu kazmak üzere kazma araçları getirmiştir. Başvuran ayrıca, Kutlu Adalı’nın bahçelerinde bulunan resminin de çalınmış olduğunu ileri sürmüştür.

43. 10 Ağustos 1997 tarihinde evinin dışında üç el ateş edildiğini duymuştur. Müteakiben, İngiltere’ye gitmek üzere ayrılmadan önce bir emlak komisyoncusunun kızıyla görüşmeye gelerek ona, evlerini satmasını ve teklif edeceği fiyatı kabul etmesini söylemiştir. Başvuran, sözkonusu emlak komisyoncusunun “KKTC” makamlarınca kendisini ülkeye terk etmeye ikna etmesi için gönderildiğine inanmaktadır.

44. Başvuran ayrıca, AİHM’ye başvurusunu müteakiben kızının bankadaki görevine son verildiğini ve memuriyet sınavında 68 aday arasında 15. olduğu halde göreve alınmadığını ileri sürmüştür.

45. Ayrıca başvuranın temsilcileri, 21 Ocak 2000 tarihinde başvuranın 15 Aralık 1999 tarihinde AİHM huzurundaki başvurusuna ilişkin Profesör Bakır Çağlar ile görüştüğünü bildirmiştir. Türk Hükümeti’nin AİHM huzurundaki davalarında eski Türkiye temsilcisi olan Profesör Çağlar’ın, AİHM huzurundaki davayı kazanırsa öldürülebileceğini ve kızının bursunun kesileceğini söylemiş olduğu iddia edilmiştir. Ancak başvuran, sözlü ifadesinde Profesör Çağlar’ın, davanın detaylarına ilişkin sorular sorduğunu ve kendisine, davayı onun için kazanabileceğini çünkü avukatlarının pek de iyi olmadığını söylediğini belirtmiştir. “KKTC” veya Türkiye makamları ile bağlantılı olduğunu düşündüğü için davasına Profesör Çağlar’ın bakmasını istememiştir.

2. Hükümet tarafından sunulan olaylar

(a) Kutlu Adalı’nın ölümü öncesindeki olaylar

46. Hükümet, Cumhurbaşkanı Denктаş’ın özel sekreteri olarak görev aldığı sıralarda Kutlu Adalı’nın, askerlik hizmeti yapmamak için Cumhurbaşkanı’nın desteğini istediğini belirtmiştir. İsteği reddedilmiş ve kısa bir kısmı temel eğitim dönemi ve geri kalanı Bayrak radyo istasyonunda gerçekleştirdiği büro işinden oluşan askerlik hizmetini yerine getirmek durumunda kalmıştır. Askerlik hizmetini yerine getirdikten sonra Nüfus Kayıt Dairesine atanmıştır. 1979 Aralık ayında Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası’nın 93. maddesi uyarınca sorumlu Bakan, Başbakan ve Devlet Başkanı tarafından imzalanan resmi bir belge ile görevinden alınmış ve Dışişleri, Savunma ve Turizm Bakanlığı’na danışman olarak atanmıştır. Adalı, Yüksek İdari Mahkeme’ye başvurmuş ve sözkonusu durumun feshini talep

etmiştir. Mahkemeler, Adalı'nın taleplerini kabul etmiş ve 1983 senesinde eski görevine getirilmiştir.

47. Hükümet, Adalı'nın kamu hizmetini yerine getirdiği süre içerisinde yazarlık ve gazetecilik kariyerine devam ettiğini ileri sürmektedir. "Kerem Atlı" takma adı altında yazmasının nedeni, siyasi fikirlerini açıklamasının kendisi için tehlike arzemesi değil, memurların günlük siyasete dahil olmamaları ve tarafsız hareket etmeleri gerektiğine dair yasal hükümdür. Kıbrıslı Türklerin büyük çoğunluğu, Adalı tarafından ifade edilen fikirlerle görüşbirliği içerisinde değildir.

(b) Adalı'nın öldürülmesine ilişkin soruşturma

48. Hükümet, 6 Temmuz 1996 tarihinde, 23.40 sularında Lefkoşa Polis Karakolu'nun Haberleşme Şubesi'nin 155 No.lu telefonuna kimliği belirsiz bir kişi tarafından, Ardıç Sokak ile Akasya Sokağın kesişme noktasında bir cinayet işlendiğinin bildirildiğini belirtmiştir.

49. İhbarı müteakiben Lefkoşa Polis Karakolu'na bağlı Yenişehir Polis Karakolu civarındaki çevik birliğe ait iki *Land Rover*, kısa süre içerisinde olay mahalline gelmiştir. Onları, Yenişehir ve Lefkoşa Polis Karakolları'ndan Cezai Soruşturma Bölümü'ne dahil personeli getiren polis araçları izlemiştir. Olay mahalli ve çevresi, suçluları tespit etmek üzere çalışmalara başlayan polis memurlarınca kordon altına alınmıştır. Hükümet, polis ve Kıbrıs Türk güvenlik güçleri tarafından kullanılan araçların şekil ve renk olarak benzerlik gösterdiğini vurgulamıştır.

50. Soruşturma, Kutlu Adalı'nın ölümünden hemen sonra başlamıştır. 7 Temmuz 1996 tarihinde sabah 3.00 sularında polis memurları, olay mahalline Lefkoşa Devlet Hastanesi'nden bir doktor getirmiştir. Doktor, cesedi incelemiş ve Adalı'nın, sol şakak ve sol omzundaki iki kurşun yarası nedeni ile olay mahallinde ölmüş olduğunu tespit etmiştir. Bir görevli, olay mahallinin fotoğraflarını çekmiştir. Olay mahalline ilişkin bir plan, boş fişeklerin yerini göstermektedir. Ceset daha sonra otopsi amacıyla Lefkoşa Devlet Hastanesi morguna gönderilmiştir. Adalı'nın cesedi, hastane morgundaki polis memurlarınca kayınbiraderine gösterilmiştir.

51. 7 Temmuz 1996 tarihinde polis memurları, Akasya ve Ardıç Sokaklarında başvuranın yakınlarının da dahil olduğu sakinlerin bir listesini hazırlamıştır. Aynı gün olayla ilgili bilgileri hakkında otuz üç kişinin ifadeleri alınmıştır.

52. 7 Temmuz 1996 tarihinde İsmail Bundak tarafından gerçekleştirilen otopsiyi müteakiben ölüm nedeni, bir ateşli silahla ateş edilmesi sonucu açılan yaralar sebebiyle iç organların parçalanması, iç kanama ve başta supdural kanama olarak tespit edilmiştir. Otopsi sonrası, Adalı'nın giymekte olduğu mavi gömlek, çizgili tişört, bir çift terlik ve gözlük delil olarak alınmıştır.

53. 8 ve 31 Temmuz 1996 tarihleri arasında başvuranın ailesinin de dahil olduğu muhtemel görgü tanıklarından yirmi altı ifade alınmıştır.

54. 13 Temmuz 1996 tarihli soruşturma raporu, olay gecesi evinde olmayan kişileri ve olay zamanı nerede olduklarını göstermektedir.

55. 17 Temmuz 1996 tarihinde Lefkoşa Güvenlik Güçleri Komutan Yardımcısı, kan analizi için Adalı'ya ait kanlı bir tişört ve gömleği Devlet Laboratuarına göndermiştir.

56. 18 Temmuz 1996 tarihinde *Milliyet* Gazetesi'nde "Katil tanıdığı biriydi" başlığı altında yayınlanan bir makalede cinayetten birkaç gün önce, Ulusal Düşünce Derneği'nden Timur Ali adlı bir şahsın, *Birlik* Gazetesi'nde "Kutlu Adalı, dernek tarafından bir köpekmiş gibi yok edilmelidir" sözlerini sarfettiği iddia edilmiştir.

57. Aynı gün polis memurları, "Timur Ali" takma adını kullanan bir köşe yazarı olan Ali Tekman'ın ifadesini almıştır. Timur Ali, ifadesinde sözkonusu iddiaları reddetmiş, hiçbir zaman *Birlik* Gazetesi için yazmadığını ve Ulusal Düşünce Derneği'ne mensup olmadığını ileri sürmüştür.

58. Yetkili makamlar başvuranın, eşinin öldürüldüğü sırada olay mahalli ve civarındaki sokak ışıklarının söndüğüne ilişkin iddiasına ilişkin soruşturma açmıştır. Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu'nda görevli bir donanım mühendisi olan Ali Horoz'un yaptığı soruşturma sonucu, olay mahallindeki ve civarında bulunan Akasya, Akalan, Bağarası, Söğüt ve Altınova Sokaklarındaki sokak lambaları için gereken elektriğin, başvuran tarafından iddia edildiği gibi Sivil Savunma Örgütü güç kaynaklarınca değil, "Sıdika Çatozlu" güç kaynağınca sağlandığı tespit edilmiştir. Bölge sakinlerinin ifadelerinin alınmasını müteakiben Adalı'nın öldürüldüğü gece elektriklerin kesilmediği ve başvuranın iddia ettiği gibi, Sivil Savunma Komutanlığı'nın bahçesindeki güç kaynağına sokak lambalarına etki etmek için müdahalede bulunulmuş olsa dahi, olay mahallindeki veya civar sokaklardaki sokak lambalarını söndürmenin mümkün olmayacağı tespit edilmiştir.

59. Kullanılmış fişeklere ilişkin balistik bir inceleme de yapılmıştır. 14 kullanılmış fişegın incelenmesi sonucu, 6 Ağustos 1996 tarihli balistik raporlar, tek bir silah tarafından yakın mesafeden atılmış 9 mm.lik Parabellum tipi fişekler olduğu belirtilmektedir. Raporla ayrıca, fişeklerin ve mermi kovanlarının, daha önce "KKTC" topraklarında bulunmuş olanlar veya kimliği belirsiz kişilerce işlenen cinayetlere ilişkin dosyalarda kaydedilenlerle bağlantılı olmadığı belirtilmektedir.

60. 15 Ekim 1996 tarihinde başvuran, Lefkoşa'daki Telefon Müdürlüğü'ne kendisi ve ailesinin, belirli bir numaradan gelen telefonlarla rahatsız edildiklerine ilişkin bir dilekçe sunmuştur. Başvuranın talebi üzerine, telefon hattı üzerine bir dinleme cihazı yerleştirilmiştir (no. 2274089).

61. 12 Kasım 1996 tarihinde 2271851 no.lu telefon tarafından aranmıştır ve yetkili makamlar, numaranın Cahit Hüray'a ait olduğunu tespit etmişler ve telefon hattı kesilmiştir. B.K. isimli bir şahısca yapılan talep üzerine, telefon belli miktarda para ödenmesi üzerine tekrar açılmıştır. Numaranın sahibi Hüray, 18 Kasım 1996 tarihinde Telefon Müdürlüğü'ne başvuranın numarasını hiç çevirmemiş olduğuna ilişkin bir şikayette bulunmuştur. Hüray, rahatsız edilmesi hususunda bir araştırma yapılmasını istemiştir. Sonuç olarak, 22 Kasım 1996 tarihinde bir polis müfettiş yardımcısı, meseleyi çözmek için Telefon Müdürlüğü'ndeki teknik şube başkanının ifadesini almıştır.

62. 4 Mart 1998 tarihinde soruşturmada sorumlu polis müfettiş yardımcısı, Ahmet Soyalan, soruşturma hususundaki raporunu tamamlamıştır. Sonuç cümlelerinde, cinayetin failini/faillerini tespit etmenin mümkün olmadığını ve bu nedenle, soruşturmasında olumlu bir sonuca ulaşamadığını belirtmiştir.

63. 29 Nisan 1998 tarihinde dava, “KKTC” Başsavcısı’na havale edilmiştir.

64. 1 Temmuz 1998 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığı, konunun soruşturulmak üzere adli savcıya gönderilmesini tavsiye etmiştir.

65. 31 Temmuz 1998 tarihinde Lefkoşa Polis Şefi, Lefkoşa Adli Savcısına Adalı’nın ölümüne ilişkin soruşturma sonuçlarını bildirmiştir. Görgü tanıklarının ifadelerini ve soruşturmayı yapan memurun raporunu içeren soruşturma dosyasını da havale etmiştir.

66. Lefkoşa’da adli savcı huzurundaki duruşma, 20 Ekim 1998 tarihinde başlamış ve görgü tanıklarının ifadelerini müteakiben, kararın verilmesi ile 11 Aralık 1998 tarihinde sona ermiştir. Adli savcı, Kutlu Adalı’nın 6 Temmuz 1996 tarihinde kimliği belirsiz kişilerce vurularak öldürüldüğünü ve ölümüne, iç organların parçalanması, iç kanama ve subdural kanamanın neden olduğunu belirtmiştir. Faillerin teşhis edilemediğini ve davanın kapandığını belirtmiştir.

(c) Başvuranın iddialarına cevaben Hükümet’in görüşleri

67. Hükümet, Abdullah Çatlı’nın olaya dahil olduğu yönündeki iddiaların yalnızca spekülasyon olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda, “KKTC”nin Abdullah Çatlı’nın KKTC’ye son ziyaretinin, 26 Nisan 1996 ve 1 Mayıs 1996 tarihleri arasında olduğunu gösteren kayıtlarını sunmaktadırlar. Hükümet, Abdullah Çatlı’nın, Kutlu Adalı’nın öldürülmüş olduğu 6 Temmuz 1996 tarihinde “KKTC”de bulunmadığını vurgulamaktadır.

68. Hükümet, kamuoyunun başvuranın eşinin ortadan kaybolduğu hususunda destekleyici olduğunu açıklamıştır. Cumhurbaşkanı, Yasama Meclisi Sözcüsü, Başbakan ve siyasi parti liderleri, cinayeti kınayan ve saldırganların bulunmasını isteyen kamu beyanatlarında bulunmuşlardır. Ayrıca Adalı’nın ismi, Lefkoşa Belediye Meclisi’nce oturmuş olduğu sokağa verilmiştir.

69. Başvuranın eşinin ölümünden sonra meydana gelen olaylara ilişkin Hükümet, başvuranın iddialarının çoğunun aşırı derecede abartılı olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda Hükümet öncelikle, başvuranın kendisinin “KKTC” makamlarınca korunmasını talep ettiğini ve kendisine, zaten sivil polisler tarafından korunmakta olduğunu söylediğini belirtmektedir.

70. Hükümet ayrıca Kutlu Adalı adına bir vakıf kurmak için yetkili Mahkeme’ye başvuruda bulunulması ve bir Mahkeme emri alınması gerektiğini belirtmektedir. Başvuran ve diğer sekiz kişi doğru prosedürü izleyerek gerekli başvuruyu yaptıktan sonra Lefkoşa Aile Mahkemesi, 2 Nisan 1998 tarihinde Kutlu Adalı Vakfı’nın kurulmasını onamıştır.

71. Başvuranın Kıbrıs’ın güney kısmına geçme talebinin reddedilmesi hususunda Hükümet, “KKTC” ve güney Kıbrıs arasındaki Ledra Palas sınır kapısından giriş ve çıkışlar için Yeşil Hat geçişlerinin, “KKTC” kural ve yönetmeliklerince düzenlendiğini ve geçişlerin, güvenlik önlemleri nedeniyle kısıtlamalara tabi tutulduğunu belirtmektedir. “KKTC” makamları, sınırın geçilmesine ilişkin izni erteleme hakkına sahiptir.

72. Hükümet ayrıca 1996 senesinde meydana gelen Aziz Barnabas olayının, bir güvenlik operasyonu olduğunu belirtmiştir. İkonlara veya arkeoloji müzesine bir zarar

verilmemiştir. Yasadışı silahların mezarda saklandığına ilişkin istihbarat raporlarının alınması üzerine güvenlik güçleri, oraya bir operasyon düzenlemiştir. Hükümet, Sivil Savunma Örgütü'nün olayla ilgisi bulunmadığını belirtmektedir.

73. Hükümet, şehitlerin ve kurbanların ailelerine yardım sağlanmasını öngören 7/1974 No.lu Kanun uyarınca yasadışı hareketlerle mücadelede “KKTC”nin haklarını korurken yasal olarak kendisine verilen görevlerin ifası sırasında hayatını kaybeden kişiye şehit deneceğini açıklamaktadır.

74. Ayrıca Hükümet, başvuranın kızının, Erbank'taki görevinden 12 Ekim 1998 tarihinde, düzeni bozucu tavırları nedeniyle alındığını ileri sürmektedir. AİHM'ye yapılan başvuru, 26 Aralık 1998 tarihinde Hükümet'e bildirilmiştir, ve başvuranın kızının görevinden alınması, başvurunun bildirilmesinden önce meydana geldiği için sözkonusu olaydan yetkili makamlar sorumlu tutulamaz. Hükümet ayrıca başvuranın kızının, memuriyet sınavında 68 aday arasında iddia edildiği gibi 15. değil, 52. olduğunu belirtmektedir. Sözkonusu sınavın sonucu, 23 Eylül 1998 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

B. Sözlü İfade

75. Olayların meydana geliş biçimi konusunda taraflar arasında görüş ayrılığı bulunduğundan, Mahkeme tarafların yardımıyla bir soruşturma yürütmüştür. Bu çerçevede, Mahkemenin görevlendirdiği dört yetkili 8 Ekim 2002 tarihinde başvuranın sözlü ifadesine başvurmuştur. Buna ilaveten 23 ve 24 Haziran 2003 tarihlerinde 6 diğer tanık Lefkoşa'da dinlenmiştir. Tanıkların verdiği ifadeler, aşağıda özetlenmektedir.

1. İlkay Adalı

76. İlkay Adalı, 1944 doğumludur. Daha önceki ifadeleri yanısıra aşağıda yazanları da belirtmiştir.

77. Sözkonusu olaylar öncesinde Kutlu Adalı'nın yazdıkları, bir kez yetkili makamlarca cezai takibat başlatılmasına yol açmıştır. 15 Ağustos 1981 tarihinde polis memurları, Adalı'nın bir makalesinde Cumhurbaşkanı Denktaş'a hakaret ettiği iddia edildiği için evini aramışlardır. Arama emri, Girne'de Hakimlik görevini ifa eden Emin Okur tarafından imzalanmıştır. Yetkili makamlar, “Minaredeki Deli” adlı makalenin yazarını ve Kerem Atlı takma adını kullanan şahsın Kutlu Adalı olup olmadığını bulmak istemişlerdir. Cezai takibata, delil eksikliği nedeni ile son verilmiştir. Başvuranın eşi tarafından yazılan makale ve kitapların hiçbirine el konmamış ya da toplatılmamıştır.

78. 17 Mart 1996 tarihinde eşinin Aziz Barnabas Manastırı hakkındaki yazısının yayınlanmasının sonrasına kadar başka bir olay meydana gelmemiştir. Yazının yayınlandığı gün, Sivil Savunma Örgütü başkanı Galip Mendi, gazeteyi aramış ve makalenin yazarı olması nedeniyle doğrudan başvuranın eşine yönelik tehditlerde bulunmuştur. Aziz Barnabas olayını müteakiben Mendi görevinden alınmıştır. Başvuranın eşinin ölümünden iki gün önce Kıbrıs'ı terk etmiş ve iki yıl sonra dönmüştür. Halen, emniyet hizmetlerinden sorumluydu.

79. Sivil Savunma Örgütü, başta insanlara yangın ve savaş durumu gibi felaketlerde yardımcı olmak ve kendilerini savunmalarını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Yaşları nedeni ile artık göreve uygun olmayan adaylar, Örgüt'e mensup olurlar ve acil durumda hizmet etmek üzere çağırılırlar. Örgüt'ün başında bir subay bulunurdu. Başvuran, sözkonusu örgütün

sivil bir örgüt olduğunu kabul etmemektedir ve Cumhurbaşkanına bağlı özel ve gizli bir örgüt olduğu kanısındadır.

80. Başvuranın eşi, Nüfus İşleri Genel Müdürü olduğu sırada Sivil Savunma Örgütü bünyesinde üst düzeyli yönetici olarak görevini ifa etmektedir. Başvuran durumdan, ancak eşinin ölümünün ardından, belgeleri arasında Bakanlar Kurulu'nun eşini atadığına dair 1975 seneli kararını bulduğu sırada haberdar olmuştur.

81. Ulusal Düşünce Derneği mensubu Erhan Arıklı, *Yenidüzen* Gazetesi'ne Kutlu Adalı'yı tehdit eden bir yazı göndermiştir. Arıklı'nın aynı zamanda Hükümet yanlısı *Birlik* Gazetesi'nde yayınlanan, Timur Ali takma adını kullandığı ve sol kanata dahil kişilerin, belediye yetkilileri tarafından başıboş köpekler gibi vurulmaları gerektiğine dair "Kırmızı Hastalık" başlıklı bir makalesi bulunmaktadır. *Milliyet* Gazetesi ile yapmış olduğu röportajında başvuran, "Kırmızı Hastalık" adlı makalede Arıklı'nın, eşinin bir köpekmiş gibi öldürülmesi gerektiğini yazdığını belirtmiştir. Her halükarda başvuran makaleyi bu şekilde yorumlamıştır.

82. 1996 senesi Aralık ayında başvuran, eşinin belgelerini incelediği sırada faşist Ulusal Düşünce Derneği tarafından eşine yazılmış ve Arıklı tarafından imzalanmış 1990 tarihli bir mektup bulmuştur. İçeriğinin, tehditkar olduğu kanısındadır.

83. Tehdit alan yalnızca *Yenidüzen* Gazetesi değildir: başvuranın eşi de bir hafta içerisinde öldürüleceğinin belirtildiği birçok mektup ve telefon almıştır. Çok gururlu bir kişi olması nedeniyle 23 Nisan 1996 tarihli bir makalede tehditlerden bahsettiği halde polise bildirmemiştir. Telefonların kimden geldiğini de bulmaya çalışmamıştır.

84. Eşinin öldürüldüğü 6 Temmuz 1996 tarihinde başvuran, kızının doğum gününü kutlamak üzere İstanbul'da bulunmaktadır. Eşi, maddi sebeplerden ötürü kendilerine katılamamıştır. Öldürülmesinden on beş dakika önce 23.15 sularında eşiyile telefonda görüşmüştür. Ölümünden sonra ise cesedini görememiştir, ancak kayınbiraderi görmüştür.

85. Eşinin, Hükümet yetkilileri tarafından yapılan suikasta kurban gittiğinden emin olan başvuran, olayı kendisi soruşturmaya başlamıştır. Soruşturmasının sonuçlarını, yazılı ifade şeklinde, polis şefi Mehmet Özdamar'a vermiştir. Kendisine, yazılı ifadesinin bir nüshası verilmemiştir.

86. Soruşturmasına ilişkin başvuran, kendi evi çevresinde ve karşı sokaklarında oturan komşularının, zaman içerisinde kendisine bilgi vermeye başladıklarını belirtmiştir. Örneğin Ayşe Mehta, sözkonusu tarihte süratle Sivil Savunma Örgütü'ne doğru giden siyah Murat marka bir araç gördüğünü belirtmiştir. Mehta, başvuran ve eşinin oturmakta olduğu sokağın paralelindeki Şehit Ecvet Yusuf Sokağı'nda oturmaktadır. Bu sokak aynı zamanda Sivil Savunma Örgütü'nün bulunduğu sokaktır. Şehit Ecvet Yusuf Sokağı sakinlerinin hiçbiri polis tarafından sorgulanmamıştır. Polis, sözkonusu kişilerin olayın meydana geldiği sırada evde olmadıklarını belirtmiştir, ancak bu doğru değildir.

87. Diğer komşular, Arzu Çağın ve Ali Rıza Kırçay, sırasıyla koyu kırmızı bir Şahin'den ve koyu renkli bir arabadan bahsetmiştir.

88. Sözkonusu ifadeleri dayanak olarak alan başvuran, Şahin ve Murat marka arabalar birbirlerine benzedikleri için arabanın Şahin olabileceğini de kabul ettiği halde siyah bir Murat olduğu kanısına varmıştır.

89. Mehta başvurana ayrıca, Ardıç Sokağı'nda başvuranın evi etrafındaki iki sokak lambasının, 22.30 sularında söndüğünü söylemiştir. Ne zaman yeniden yandıklarını görmemiştir, ancak cinayetten sonra yanmış oldukları dikkatini çekmiştir. Bu duruma, çok sık rastlanmaktadır. Yalnızca başvuranın evinin civarındaki ışıklar sönmüş ve başvuran ve ailesi karanlıkta kalmıştır. Başvuranın kardeşi, bu işlemin tek bir lambada sigortanın, sigorta kutusundan çıkarılarak gerçekleştirildiğini açıklamıştır.

90. Diğer iki komşu – yan binanın zemin katında yaşamakta olan iki Türk öğrenci – başvuranla konuşmayı reddetmiş ve cinayetten üç gün sonra Kıbrıs'ı terketmiştir. Ancak, polise ifade vermişlerdir.

91. Komşulardan birinin 14 yaşındaki oğlu Erinç Aydınova, başvuranın eşinin cesedini ilk bulanlardan biridir. Polise ifade vermiştir, ancak tam değildir: çocuk, polise hızla geçen bir araba görmüş olduğundan bahsetmemiştir. Başvuranın kızı, çocuğu okuldan aldığı sırada bu bilgiyi ondan almıştır. Başvuran, çocuğun arabanın markasını görmüş olduğuna emindir çünkü diğer iki çocukla birlikte sözkonusu çocuk, cesedi ilk bulan kişidir.

92. Feri Khan ve annesi, başvuranın evinin karşısında yaşamaktadır. Olay gecesinde evlerinde bulunmaktaydılar. Plakasız bir Murat araba görmüşler, silah sesleri duymuşlar ancak, polis ifadelerini istememiştir. Polise göre Khan ve annesi, sözkonusu gece evde değillerdi.

93. Cinayeti müteakiben başvuran evinde, Ziya Kasaboğlu'nun dükkanından alınmış bir paket kuruyemiş bulmuştur. Kasaboğlu, kuruyemişi eşinin aldığını ve daha sonra öldürüldüğünü belirtmiştir. Bu durumdan dolayı, aileyi cinayetten haberdar eden kişi olduğunu belirtmiştir: başvuranın kızkardeşinin kayınbiraderini aramıştır. Aslında, Kasaboğlu bir sivil polistir ve kayınbiraderi de onun amiridir. Başvuranın eşi öldükten sonra Kasaboğlu dükkanını kapamış ve İnönü Köyü'ne gitmiştir. Başvuran, Kasaboğlu'nun olaya dahil olduğunu çünkü kendisi ile konuşmaya gelmediğini ve polisin de ifadesini almadığını düşünmektedir. Ayrıca, eşi daha önceleri Kasaboğlu'nun dükkanından hiç kuruyemiş almamaktadır. Başvuran, yetkili makamların Kasaboğlu'nun ifadesini almalarını istemiştir ancak işe yaramamıştır. İlk defa, 1996 Aralık ayında güvenlik güçleri komutanı Hasan Peker Günal ve polis şefi Attila Sav ile Attila Sav'ın bürosunda yaptığı gizli görüşmede bu talepte bulunmuştur. Diğer yetkili makamlara da aynı talepte bulunduğu halde bir sonuç alamamıştır.

94. Altay Sayıl, başvuranın eşinin bir arkadaşıdır. Kutlu Adalı'nın ölümünden yaklaşık on beş yıl önce tanışmışlardır ve sık sık kültürel etkinliklere katılmak üzere buluşmaktadırlar. Cinayetten iki ila üç yıl önce dostlukları güçlenmiştir. Sayıl sık sık başvuranın eşini ziyarete gelmekte ve kendisine örneğin polisle ilgili gizlilik dereceli belgeler getirmektedir. Eşi de sözkonusu dokümanları, makalelerinde kullanmaktadır. Sonuç olarak, güvenlik güçleri başkanı, sözkonusu makalelerin yayınlanması ardından görevinden alınmıştır. Cinayetten iki gece önce, Sayıl siyah Murat marka bir araba ile başvuranın evine gelmiştir. Arabanın bir arkadaşına ait olduğunu belirtmiştir. Annesi dışında yalnızca Sayıl ve eşi, başvuranın İstanbul'a gideceğini bilmektedirler.

95. Başvuran, Sayıl'ın istihbarat hizmetleri için çalıştığından ve eşini kullandığından şüphelenmektedir. Başvuran sorgulandığı ilk gece, Özdamar kendisine Sayıl'ın iyi biri olduğunu ve cinayet ile hiçbir ilgisi olamayacağını ima etmiştir. Başvuran, Özdamar'ın önyargılı olduğunu düşündüğü için Sayıl'ın eşine belgeler getirdiğinden söz etmemiştir, ancak bundan *Aktüel*'deki makalesinde bahsetmiştir.

96. Sayıl, cinayetten sonra on gün boyunca başvuranın evine gelmemiştir ve ancak daha sonra, başvuran rica ettiği için gelmiştir. Eşinin öldürüldüğü gece kendisine bir kitapçık getirdiğini reddetmiştir. Eşinin ofisi önüne bırakılan söz konusu kitapçık, 1962 senesinde suikasta kurban giden iki gazetecinin fotoğraflarını içermektedir. Eşinin resminin bir fotokopisi, kitapçığın üzerine eklenmiştir. Aylar sonra başvuran, eşinin kitapları arasında bir albümde eşinin, ters kopyalanmış fotoğrafını bulmuştur. Ayrıca, belli gazetecilerin öldürüldüğünü söyleyen bir mektubun fotokopilerinin Sayıl'ın erkek kardeşinin çalıştığı dükkanda çekilmiş olduğunu tespit etmiştir.

97. Başvuranın eşinin öldürülmesinden kısa süre sonra bir grup polis memuru, görünürde güvenliğini sağlamak için eve girmişlerdir. Polisler, kapıyı açık bulduklarını ve televizyonun kapalı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, evdeki her şeyi alt üst etmişlerdir ve başvuran ve ailesinin evi toparlayıp eşinin kitaplarını ve belgelerini düzenlemeleri iki yıl bulmuştur. Polise, muhtar Tahsin Ali Rıza eşlik etmiştir. Polis, muhtarı sorgulamamıştır.

98. Müteakiben Demirci ve Albay Orhan Ceylan, *Milliyet*'te yayınlanan bir makalesinden dolayı başvurana dava açmıştır. Başvuran, Orhan'ın soyadını bu şekilde öğrenmiştir. Polis bu kişinin ifadesini hiçbir zaman almamıştır. Ancak Demirci sorgulanmıştır. Demirci'nin ifadesine göre cinayetin işlendiği akşam Demirci ile yemek yiyen Mustafa Asilhan'ın ifadesi de alınmamıştır. Asilhan, halen güvenlik güçleri komutanının danışmanlığını yapmaktaydı.

99. Başvuran daha sonra Demirci'nin arabasına ateş edilmesi sonucu yaralanmış olduğunu öğrenmiştir. Çevre sakinleri tarafından hastaneye kaldırılan Demirci, Kutlu Adalı'yı öldürmüş olduğu için kendisini öldürmeye teşebbüs edildiğini belirtmiştir. Çevre sakinleri polise haber vermişler, ancak polis duyduklarını unutmalarını söylemiştir. Demirci müteakiben Türkiye'de tüm masraflarının karşılandığı bir askeri hastaneye kaldırılmıştır. Kıbrıs'a dönmesi üzerine Mendi'nin özel sekreterliğini yapmaya başlamıştır.

100. Cinayeti müteakiben başvuran Dr. İsmail Bundak ile konuşmuştur: Dr. Bundak, otopsi yapılmadığını ancak eşinin cesedinin röntgen filminin çekildiğini söylemiştir. Eski Avrupa İnsan Hakları Komisyon'una başvurduktan sonra, Hükümet'in görüşleri ile birlikte otopsi raporunun bir nüshasını ele geçirene kadar bunun doğru olup olmadığını anlayamamıştır. Dr. Bundak, olaydan yaklaşık bir ay sonrasına kadar kendisine, ölüm nedeninin iç kanama olduğunun belirtildiği ölüm kağıdını vermemiştir.

101. Başvuranın, Abdullah Çatlı'nın eşinin ölümüne dahil olduğu yönündeki iddiaları, yalnızca gazetede yazılanlara dayanmamaktadır. 1997 senesinde TBMM üyesi ve TBMM Susurluk Komisyonu başkanı Fikri Sağlar ile görüşmüştür. 1998 ve 2001 senelerinde "KKTC" Meclisi, Çatlı ve Kutlu Adalı cinayeti arasında bir bağlantı olduğundan şüphe ettiği için kendi Susurluk soruşturma komisyonunu oluşturmuştur. Başvuran, söz konusu komisyonlara ifade vermiştir ancak, ifadelerinin örneklerini almamıştır. Komisyonlar, Çatlı'nın birçok defa, eşinin öldürüldüğü sırada takma adlar kullanarak Kıbrıs'ı ziyaret ettiği Jasmine Court Hotel'de kaldığı ve masraflarının ordu tarafından ödendiği sonucuna varmıştır.

Çatlı, 1996 senesi Kasım ayında trafik kazasında öldüğünde arabada Uzi marka bir silah bulunmuştur. Başvuran, Türk polisinin elinden kaybolan sözkonusu Uzi marka silahın, eşinin öldürüldüğü silah olduğu kanısındadır.

102. Başvuranın evi civarındaki yollar, eşinin vurulması ardından askeri güçlerce süratli şekilde kapatıldığı halde, diğer yollar ve özellikle hava alanına giden yol kapatılmamıştır. Bir taksi şoförü, başvurana cinayetin işlenmesinin ardından Abdullah Çatlı'yı hava alanına götürdüğünü bildirmiştir.

103. Başvuran, Sayıl, Kasaboğlu, Demirci ve Çatlı'nın Hükümet yetkilileri olduğuna, toplu şekilde ve takım olarak hareket ettiklerine ve eşini öldürdüklerine inanmıştır. Eşinin, yazdıklarından rahatsız olan tek bir kişi tarafından öldürüldüğünü kabul etmemiştir. 1996 Aralık ayında Günel ve Sav ile yaptığı gizli görüşme sonucunda kendilerine şüphelerinden bahsetmiştir. Günel, Sayıl ismini daha önce duymadığını ancak araştıracağını söylemiştir.

104. Başvuran, güvenlik güçlerinin eşinin öldürülmesine ilişkin etkin bir soruşturma yürütülmesine karşı geldikleri kanısındadır. Cinayetten kısa bir süre sonra adli soruşturmadan sorumlu Refik Öztümen, yengesinin evinde başvuran ile görüşmek istemiştir. Başvuran, o sırada korktuğu için reddetmiştir. Daha sonra Öztümen, başvuranın yengesine, etkin bir soruşturma yürütmemesi hususunda emir aldığını ve başvuranın da soruşturması gerektiğini belirtmiştir.

105. Başvuran, eşinin öldürülmesinin ardından sürekli tacize maruz bırakılmıştır. Tehditkar telefonlar almıştır. 1996 senesinde polise sözkonusu telefonları bildirdiği zaman aramalardan birini, iki sokak aşağıda oturan Cahit Hüray tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Başvuran, Hüray'la hiç karşılaşmamıştır ancak Sivil Savunma Örgütü'ne mensup olduğunu bilmektedir. Hüray, az bir para cezası ödedikten sonra serbest bırakılmıştır. Telefon aramaları devam etmiştir. Başvuran, gelen aramaların kime ait olduğunu saptayabilmek için bir arayan numarayı gösteren bir aygıt satın almıştır. İsmi Ali olduğunu söyleyen bir şahıs arayarak kaderini tayin etmek üzere yanına geleceğini söyleyince, aygıt arayan numarayı gösterdiği için polise haber vermiştir. Polis, hiçbir şey yapmamıştır.

106. Bir akşam, başvuran bir görüşme ardından evine dönerken ve bir komşusuna uğradığında, kendisine bahçesinin etrafında yürüyen bir şahıs olduğu söylenmiştir. Bu şahsın komşulardan biri olduğu ortaya çıkmıştır ve su deposunun yanında durmaktadır. Orada ne yapmakta olduğunu açıklamamıştır. Başvuranın kimyager olan yengesi, suyu değiştirmesini tavsiye etmiştir ve değiştirmişlerdir. Ertesi gün başvuran, köpeğini ölü halde bulmuştur. Kaburga kemikleri ve ayaklarından biri kırılmıştır. Köpeğin otopsisini gerçekleştiren veteriner hekim, bulunduğu yerde tekerlek izi olmaması nedeni ile köpeğe araba çarpmamış olduğunu söylemiştir. Köpeğe başka bir yerde işkence edilmiş ve daha sonra bahçeye bırakılmıştır.

107. Ayrıca, başvuranın suyu ve elektriği düzenli olarak kesilmektedir. Kendisine posta gelmemekte, gelenler de açılmaktadır. Telefon konuşmaları dinlenmektedir. Başvuranın sözkonusu tacize ilişkin polise yazılı ve sözlü şikayette bulunması bir sonuç vermemiştir.

108. Kutlu Adalı'nın işine devam etmek için altmış demokratik örgütün kurmak istediği Adalı Vakfı'nın tesis edilmesi için yapılan başvuru ilk önce reddedilmiştir. Kayıt ücreti, beş kat artırılmıştır ve başvuran, parayı bulabilmek için bir parsel toprağını satmıştır. Ayrıca, vakıf senedinin değiştirilmesi gerekmiştir. Örneğin, "demokratik faaliyetler" deyimini, "kültürel aktiviteler" deyimini ile değiştirilmiştir.

109. 15 Aralık 1999 tarihinde başvuran, kendisine davanın detaylarını göndermesini istemesi ardından Profesör Bakır Çağlar ile görüşmüştür. Ancak, başvuranın kendisine gönderdiği dokümanların, avukatları ile sonuca bağladığı anlaşmaları içermediğini gören Çağlar sinirlenmiş ve başvurana, avukatlarının pek iyi olmadığını, davayı kendisi için kazanabileceğini söylemiştir. Başvuran, Çağlar'ın "KKTC" veya Türkiye makamları ile bağlantısı olduğunu düşündüğü için davasına onun bakmasını istememiştir.

110. 1996 senesi Temmuz ayında kızına, kamu sektöründe işe başlayacağı söylenmiş, ancak bu gerçekleşmemiştir. Ancak, iş sözleşmesine disiplin nedenlerinden kaynaklandığı iddia edilerek son verilse de başvuran asıl nedeninin, AİHM'ye başvuruda bulunması olduğunu düşünmektedir. Ayrıca başvuranın kızı, banka sahibinin aday olduğu partiden farklı bir parti için adaylığını koymuştur. Kızı, Cumhurbaşkanı Denktaş'a konu hakkında mektup yazmıştır, daha sonra da Cumhurbaşkanı ile görüşmüştür. Cumhurbaşkanı Denktaş, iki aylık maaşı tutarında bir çek yazmış ve kendisine evine gitmesini söylemiştir. Kızının bursu da kesilmiştir.

111. 19 Ağustos 2001 tarihinde başvuran, Cumhurbaşkanı Denktaş ile görüşmüştür. Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde, polis komutanı Erdem Demirbağ'ın damadı olan Tansel isimli bir adamla karşılaşmıştır. Tansel kendisine, başvurusundan vazgeçmezse gözaltına alınacağını söylemiştir.

2. Ahmet Soyalan

112. Tanık, 1962 doğumludur. 1996 senesinde Lefkoşa Polis Karakolu adli şubesinde müfettiş yardımcılığı görevi yapmaktaydı. Amiri Mehmet Özdamar, Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı adli şube müdürüdür. Refik Öztümen, Yenişehir Karakolu şefidir. Bir soruşturma olduğunda, yerel polis karakolu, adli şubeye, adli şube de adli şube müdürüne rapor verir.

113. Tanık, Kutlu Adalı'nın öldürülmesine ilişkin soruşturmada sorumluydu. Soruşturmasına, 7 Temmuz 1996 tarihinde sabah 9.00 sularında başlamıştır. Adalı'yı, *Yenidüzen* Gazetesi için yazdığı makalelerden tanımaktadır, ancak kendisiyle hiç karşılaşmamıştır. Adalı'nın, bir gazeteci olarak bulunduğu faaliyetlerden dolayı öldürülmüş olması mümkün olsa dahi, bu Soyalan'ın tek soruşturduğu nokta değildir: ayrıca, Adalı'nın şahsi yaşamını ve kişiliğini de incelemiştir.

114. 6 Temmuz akşamı görevde olmayan tanık, o gece olay mahalline gitmemiştir. Cinayetten, ertesi sabah haberdar olmuştur ve önceki gece ne yapılmış olduğuna dair Öztümen'den bilgi almıştır.

115. Başmüfettiş Eybil Efendi ve acil müdahale biriminden meslektaşları, olay mahalline gelen ilk polis memurlarıdır. Devriye gezerken silah sesleri duymuşlar ve olay mahalline gitmişlerdir. Efendi, emniyet müdürlüğüne haber vermiştir. Sesleri duyan çevre sakinleri, hemen polisi aramışlardır. Kısa süre içerisinde adli şubede ve Yenişehir karakolunda görevli memurlarla birlikte Özdamar, Öztümen, polis şefi yardımcısı Yusuf Özkum ve polis çavuşu Mustafa Eğmez olay mahalline gitmiştir. Bir cinayet davasında normal bir polis müdahalesi bu şekilde cereyan etmektedir.

116. Olay mahalline Efendi'den hemen sonra gelen ve bu nedenle farklı bir şey görmüş olması muhtemel olmayan Öztümen, Soyalan'a kısaca olayı anlattığı için tanık ayrıca Efendi'nin ifadesini almaya gerek görmemiştir. Efendi bir şey görmüş ya da duymuş olsaydı, Öztümen'e bildirirdi. Ancak 2002 senesinde Soyalan, başvuranın AİHM'ye yaptığı başvurusunda belirttiğinin aksine, olay mahallinde hiçbir askeri aracın bulunmadığını ve acil müdahale biriminin araçlarının askeri araçlara benzediğini göstermek için Efendi'nin ifadesini almıştır.

117. Öztümen tanığa ayrıca, Adalı'nın cesedinin bulunmasının ardından, aile üyelerinden herhangi birinin evde olup olmadığına, evdelerse güvende olup olmadıklarına ve evde cinayetle ilgili delil bulup bulamayacağına bakmak için polisin muhtarla birlikte başvuranın evine girdiğini söylemiştir. Evin kapısı ve televizyon açıktır, verandada bir masa ve sandalyeler bulunmaktadır. Beklenmedik hiçbir şey bulunmamıştır. Ev aranmamış, yalnızca, görsel bir incelemede bulunulmuştur. Evde delil bulunmadığı için muhtarın ifadesini almaya gerek görülmemiştir. Olay, evin dışında gerçekleştiği ve ev, olay mahalline dahil olmadığı için parmak izi incelemesinde bulunulmamıştır. Buna ilaveten başvuran, eşi ile 23.00 sularında konuştuğunda, eşinin kendisine konuğu olmadığını söylediğini belirtmiştir. Bir ya da iki komşu, 20.00 sularında evin yakınından geçtikleri sırada kimsenin olmadığını gördüklerini belirtmişlerdir.

118. Olaydan hemen sonra Öztümen ve meslektaşlarından alınan ifadelerden arkasında birçok ışık bulunan koyu renk bir arabanın görüldüğü anlaşılmaktadır. Markası veya plakası bilinmemektedir, ancak bir kişi arabanın Murat marka olduğunu söylemiştir. O gece araştırma yapılmış ancak olay mahallini hızla terk etmiş olan araç bulunamamıştır. Tanık, ilk ifadesinin meslektaşlarından biri tarafından alınmasından sonraki gün Arzu Çağın ile konuşmuştur. Arabanın ne marka ya da ne renk olduğunu görmediğini belirtmiştir. Hiçbir pozitif bilgi taşımadığı için tanık, Çağın'ın ifadesini yazılı hale getirmemiştir. Başvuran, soruşturma sırasında Çağın'ın arabanın koyu kırmızı olduğu ve Şahin marka olabileceği yönünde ifade verdiğini belirtmiştir.

119. Tanık soruşturmasına olayın ertesi sabahı, diğer meslektaşları ile birlikte olay mahalli civarında yaşayan diğer insanların ifadelerini alarak başlamıştır. Soruşturma önceki geceden başlamış olduğu için olaya ilişkin bilgileri olsun olmasın olay gecesi evde olan herkesin ifadesi alınmıştır. Bölgeyi ve bölge sakinlerini tanıyan yerel polis olduğu için kimlerin evde olup olmadığını da onlar tespit etmiştir. Feri Khan ve annesinin ifadeleri alınmadığı için suç işlendiği sırada dışarıda oldukları anlaşılmaktadır. Tanık başvuranın, güvenlik güçleri komutanı Peker Günal'dan Khan ailesini sorgulamasını istediğini bilmemektedir.

120. Başvuran Türkiye'den döndükten sonra 7 Temmuz akşamı başvuranın ifadesini almıştır. Başvuran, eşinin ölümünün Aziz Barnabas olayı hakkında yazdığı makalelerle ilgisi olduğu yönündeki görüşlerini açıklamıştır. Başvuran, Sivil Savunma Örgütü başkanı Galip Mendi'nin sözkonusu makalelerden rahatsız olduğunu ve *Yenidüzen* Gazetesi'ni arayarak eşi hakkında tehditlerde bulunduğunu belirtmiştir. Başvuran, cinayetin Sivil Savunma Örgütü yönetimince düzenlendiğini ve örgüt başkanının sorumlu olduğunu ileri sürmektedir. Sözkonusu şüphelerini, *Aktüel* ile yaptığı röportajında da dile getirmiştir. Özdamar ve Öztümen de sözkonusu iddialardan haberdardır. Ancak, iddiaları destekleyecek en ufak bir delil bulunamamaktadır. Bu nedenle, Sivil Savunma Örgütü başkanı ya da mensuplarının ifadeleri alınmamıştır. Mendi'nin ifadesinin alınması ayrıca yurt dışında olduğu için mümkün olmamıştır. Mendi, 2001 senesinde güvenlik güçleri komutanı olarak dönmüştür.

121. Başvuran cinayet gecesi, oturduğu sokak olan Ardıç Sokak'taki sokak lambalarının, Sivil Savunma Örgütü trafo merkezince söndürüldüğünü ileri sürmüştür. Konu incelenmiş ve alınan ifadelerden sözkonusu gece ışıkların yanmakta olduğu anlaşılmıştır. Sokak lambasının enerjisini farklı bir trafo merkezinden aldığı da saptanmıştır.

122. Soyalan'a verdiği ifadesinde başvuran ayrıca Adalı'nın ölümünün siyasi bir cinayet olduğu kanısında olan Ahmet Cavit An'dan da bahsetmiştir. Soyalan, An'ı bir kez evinde, bir kez de çalıştığı klinikte görmeye gitmiştir. An, cinayetle ilgisi bulunduğu iddia edilen gizli birimler hususunda faydalı bir bilgi verememiştir.

123. Tanık, başvurana eşinin cesedini görme izni verilmediğini duymamıştır. Gazetelere verdiği eleştiri niteliğinde röportajlardan dolayı başvurana, otopsi raporu ve balistik raporun bir nüshasını vermemesine dair bir emir almamıştır. Sözkonusu dokümanların nüshalarının alınabilmesi için Başsavcı'nın izni gerekmektedir.

124. Tanık, Altay Sayıl'dan iki ifade almıştır. Öncelikle kendisine Sayıl'ın, Adalı'nın yakın arkadaşı olduğu söylendiği için görüşmüştür. Ancak müteakiben gazetelerde çıkan makaleler ışığında Sayıl'ın ifadesini daha derinlemesine alma ihtiyacı hissetmiştir. Sayıl, cinayetten üç gün sonra başvuranın evinde düzenlenen mevlide katılmıştır. Başvuranın kendisi aleyhinde bulunduğu iddialar nedeniyle daha sonra evine gitmemiştir.

125. Adalı'yı öldürmek için kullanılan silah, teşhis edilememiştir. Olay mahallinde, 9 mm.lik bir ateşli silahla atıldığı tespit edilen bir miktar boş fişek bulunmuştur ancak, silahın markası tespit edilememiştir. Türkiye ve "KKTC"de mermilerin, yetkililerce bilinen tanınan bir silahtan atılıp atılmadığına ilişkin balistik testler yapılmıştır ancak bir sonuç alınamamıştır. Sözkonusu testler, "KKTC" arşivlerinde, Orhan Ceylan'ait silahlar gibi, kişiler adına kayıtlı silahlara ilişkin bulundurulmuş örnek fişeklerin karşılaştırılması şeklindedir.

126. Boş fişeklerin ikisi, Türkiye'de arşivlerde saklanmaktadır. Bu nedenle tanık, Türk yetkili makamlarının, sözkonusu fişeklerin 1996 senesi Kasım ayında Susurluk'ta Abdullah Çatlı'nın öldüğü arabada bulunan Uzi marka bir silahtan atılıp atılmadığını araştırmış olduklarını düşünmüştür. Kendisine hiçbir sonuç bildirilmemiştir. Soruşturma sonucu, ilgili tarihte Çatlı'nın kullanmış olduğu isimlerin hiçbirisi altında "KKTC"ye girmiş olduğuna dair kayıt bulunmadığı için olayın gerçekleştiği tarihte "KKTC"de olmadığı anlaşılmıştır. 1994 senesi Haziran ayında ve 1996 senesi Nisan/Mayıs aylarında Kıbrıs'ı Mehmet Özbay adı altında ziyaret etmiştir. Göçmenlik bürosunun tuttuğu giriş kayıtları olmaksızın "KKTC"ye girmek mümkün değildir.

127. Başvuran, tanığa ya da herhangi bir polis memuruna, kim olduğunu bilmediği bir kadından, Demirci ve ilk adı Orhan olan bir kişinin cinayete dahil olduğuna ilişkin bir telefon aldığını bildirmemiştir. Ancak kazadan bir süre sonra, kimliği tespit edilemeyen bir kadın, o zamanlar adli şube müdürü olan Özkum'u aramış ve Hüseyin Demirci'nin adını vermiştir. Özkum kendisine verilen adı, Özdamar'a bildirmiş ve Özdamar, Demirci'nin ifadesini almıştır.

128. Olay akşamı Demirci, o zamanlar Gemikonağı'nda polis şefi yardımcısı olan Mustafa Asilhan'la akşam yemeği yemiştir. Sözkonusu tarihte Asilhan'ın ifadesi alınmasa da Özdamar, konu hakkında Asilhan'la görüşmüş ve Asilhan, polis memuru Muharrem Göç'ün iki adamın akşam yemeği yediğini gördüğünü söylemiştir. Göç müteakiben bunu, Özdamar'a

verdiği ifadesinde doğrulamıştır. Asılhan ayrıca, 2002 senesinde ifadesi alındığı zaman, 6 Temmuz 1996 tarihinde Demirci ile akşam yemeği yediğini doğrulamıştır.

129. Bu tür bir suikast, hazırlık gerektireceği için tanık, Demirci'nin restoranı terkettikten sonra cinayette yer aldığına ihtimal vermemiştir. Demirci, Asılhan'ı bıraktıktan sonra direk eve gittiğini söylemiştir – ve Özdamar, Demirci'nin doğruyu söylediğine inandığı için konu, daha fazla incelenmemiştir.

130. Tanığa göre, Demirci'nin – serbest çalışan bir hırdavatçı – polisle ya da güvenlik güçleri ile bir bağlantısı yoktur. Cinayet suçundan beraat ettiğine dair bir iddia olması nedeniyle tanık, Demirci'nin sabıka kaydı olup olmadığını kontrol etmiştir ancak, o zamana kadar cezayı gerektiren herhangi bir suç işlediğine ilişkin bir bilgi yoktur.

131. Tanık ayrıca başvuranın, AİHM'ye sunduğu iddiasında belirttiği gibi Demirci'nin yanıklar içerisinde hastaneye götürülüp götürülmediğini de araştırmıştır. Demirci'nin 1997 senesi Şubat ayında, kaburgalarının kırılması nedeniyle hastanede üç gün geçirdiğini saptamıştır. Demirci, hastanede kaldığı tarih, Adalı'nın öldürüldüğü tarih ile çakışmadığı için bu hususta sorgulanmamıştır. Başvuranın iddia ettiği gerçekleştirmiş olsaydı – yani Demirci, hastanede “Kutlu Adalı'yı öldürdüm” diyerek ateş açmış olsaydı – bu durum, polise bildirilirdi.

132. Polise verilen bilgi, yalnızca Demirci hakkındaydı ve Orhan Ceylan'dan bahsedilmiyordu. Ancak basında, Ceylan'ın cinayeti Demirci ile birlikte işlediğine ilişkin bir ifade bulunmaktaydı. Cinayet akşamı, Demirci'nin nerde olduğu ve bu nedenle, sözkonusu gece Demirci'nin Ceylan'la görüşmüş olmasının mümkün olmadığı bilindiği için Demirci, bu hususta sorgulanmamıştır.

133. Tanık yalnızca adı, AİHM'ye sunulan başvuruda geçtiği için Ceylan'ın ifadesini almıştır – cinayete karıştığına dair hiçbir delil ya da gösterge bulunmamaktadır.

134. Tanık, 21 Ekim 2002 tarihinde yine ismi, AİHM'ye sunulan başvuruda geçtiği için Ziya Kasapoğlu'nun ifadesini almıştır. Bundan önce Soyalan, Kasapoğlu'nun olaya ilişkin bilgisi olabileceğini düşünmemiştir: Kasapoğlu'nun dükkanı, olay mahallinden oldukça uzakta bulunan Şehit Ecvet Yusuf Sokağı'ndadır. Kasapoğlu, Adalı'nın, daha önce de ara sıra yaptığı gibi, kuruyemiş almak için 23.00 sularında dükkanına geldiğini söylemiştir. Kasapoğlu, Adalı'nın öldürüldüğünü haber vermek için başvuranın ailesinden kimseyi aramadığını belirtmiştir. Tanık, Kasapoğlu'nun aradığı iddia edilen kişinin kimliğini bilmediği için sözkonusu iddianın doğruluğunu kontrol edememiştir. Tanık, başvurana göre, Kasapoğlu'nun yengesinin babasını aradığının kendisine bildirilip bildirilmediğini hatırlayamamıştır. Kasapoğlu ayrıca, başvuranın kendisini aramadığını belirtmiştir.

135. Sorumlu Hükümet Ajansı, Profesör Necatigil, Soyalan'ın başvuranın AİHM'ye sunduğu iddialar hususunda soruşturma açmasını istemiştir. Tanık bu hususta kesin emirler almamış ancak kendisine, başvuranın iddialarını kapsayan bir doküman gönderilmiştir.

136. Bir grup insanın ifadesini almasının yanında başvuran, kıyaslama yapabilmek için bir Murat, bir Şahin ve bir Fiat marka arabanın resimlerini çekmiştir. Ayrıca başvuranın, Demirci'nin gökmavisi arabasının, siyaha boyanmış olduğuna ilişkin iddiasını soruşturmuştur. Arabanın renginin, orijinal rengi olan mavi olduğu tespit edilmiştir.

3. Mehmet Özdamar

137. Tanık, 1953 doğumludur. Güzelyurt'ta polis şefidir. Olayın gerçekleştiği tarihte Lefkoşa'daki polis karakolunun adli şube müdürüdür. Adalı'nın öldürülmesine ilişkin soruşturmayı yürütmüştür. Ahmet Soyalan ve Refik Öztümen'in amiridir. Santral tarafından olaydan haberdar edilmiş ve on ile on beş dakika içerisinde olay mahalline ulaşmıştır. Soruşturma yürütmeye ilişkin prosedüre göre, olay yerine giden kişi hiçbir şeye dokunmamalı ve yetkililer gelene dek güvenlik önlemleri almalıdır. Bir ceset vardır ve konumu, amirler tarafından tespit edilmelidir. Olay mahalline ulaştığında Refik Öztümen ve Yusuf Özkum oradadır. Yetkililer, boş fişekleri işaretlemiş ve numaralandırmış ve yetki sahibi olmayan kişilerin girmesini engellemek için bölgeyi kordon altına almışlardır. Olay mahallinin taslağı çizilmiş ve yakınlarda bulunan kişilerin ifadelerini almak için bir takım oluşturulmuştur.

138. Tanık, olaydan üç ya da dört saat sonra, ölen kişinin yakını ve mahalle muhtarı Refik Öztümen'le Adalı'nın evine girmiştir. Kapı açıktır ve TV çalışmaktadır. Olayın nedeni olabilecek bir doküman ya da öge aramışlardır. Hiçbir eşyanın yerini değiştirmemişlerdir. Adalı'nın çalışma odası dağınıktı ve kutulara dizilmiş veya yığılmış olan çok sayıda kitap vardı. Refik Öztümen, tanığa, içeride kimsenin olup olmadığını kontrol etmek için çok kısa bir süreliğine eve girmiş olduğunu söylemiştir.

139. Tanık, olay evde değil sokakta gerçekleşmiş olduğu için, parmak izi aramanın gerekli olduğunu düşünmemiştir. Öldürülen kişinin kapı komşusu Ali Rıza Kırçay tarafından verilen ifadelerle göre, öldürülen kişi, terasta tek başına oturuyor ve televizyon izliyordu. Tanık, son ifadeye dayanarak, Adalı'nın terasta bazı diğer kişilerle oturmuş olma ihtimalini çıkarmıştır. Tanık, kendisine gösterilen bir fotoğrafta bir bardak, bir şişe ve bir küllük teşhis etmiştir. Kuruyemiş, özellikle kabak çekirdeği, yerken kabukları küllüğe atmanın adet olduğunu ve birisinin yazın sıcak bir gecede balkonda oturması ve su içmesinin normal olduğunu belirtmiştir.

140. Tanığın ölmüş olan kişiyle göz aşinalığı vardı ve onu muhalif bir gazetede yazılarından tanıyordu. Cinayeti araştırırken, ister siyasi bir suç olsun ister Adalı'nın gazeteci olarak faaliyetleriyle ilişkili olsun, olayın bütün yönleri değerlendirilmiştir. Ancak, bu sonuçlardan herhangi birine götürecek kadar önemli deliller yoktur. Tanığa, başvuranın, Sivil Savunma Teşkilatı Başkanı'nın, Aziz Barnabas olayına ilişkin bir yazıdan dolayı gazeteye karşı veya şahsen Adalı'ya karşı tehditlerde bulunmuş olduğu iddiası bildirilmiştir. Başvuran kimsenin ismini veremediği ve olayın olduğu zamanda ve sonrasında bir süreliğine devamlı olarak benzer tutarsız iddialarda bulunmuş olduğu için, soruşturma makamları, bu iddiayı doğrulamamışlardır. Bunların ciddi olduğunu düşünmemişlerdir. Onun tutarsız iddialarına örnek olarak, tanık, başvuranın, Altay Sayıl'ı, eşinin evlerini her gün ziyaret eden yakın bir dostu olarak tarif etmiş olduğuna ve sonra, yetkililere Sayıl'ın cinayetle ilişkisinden şüphelendiğinden şikayette bulunmuş olduğuna atıfta bulunmuştur.

141. Hüseyin Demirci isimli bir kişinin ve Albay Orhan olarak adlandırılan başka bir kişinin cinayetle ilişkisi olduğunu iddia eden isimsiz bir telefonun gelmesine müteakiben, soruşturma makamları, Demirci'yi bulmuş ve onun iddialara ilişkin ifadelerini almıştır. Demirci'nin olay gecesinde Lefkoşa dışında bulunduğu tespit edilmiştir. Polis Müdürü 1. Yardımcısı olan Mustafa Asilhan ve bir polis müfettişi olan Muharrem Göç ile birlikte Güzelyurt bölgesinde bir akşam yemeğindedir. Asilhan, tanığa, Demirci ile birlikte yemeğe çıkmış olduğunu doğrulamıştır. Göç'ün de ifadesi alınmıştır. İsimsiz arayan, kimliği tespit

edilemeyen bir bayandır. Tanık, başvurana, isimsiz arayanın, polise sıkça böyle iddialarda bulunan deli bir kadın olduğunu söylemiş olduğunu reddetmiştir.

142. Tanık, Altay Sayıl'ı, polis akademisine yazılmış oldukları ve aynı derse girdikleri zamandan tanımaktadır. Ancak, başvurana, Sayıl'ın çok iyi bir insan olduğunu ve onun öldürme ile hiçbir ilgisi olmadığını söylemiş olduğunu reddetmiştir. Başvuranla Sayıl hakkında hiçbir zaman konuşmamıştır. Tanık, hiçbir zaman, başvurandan, Kutlu Adalı'yla ilgili bir ifade almamıştır ve başvuran hiçbir zaman, ona, böyle bir ifadenin kopyasını temin etmek için yaklaşmamıştır. Tanık, ayrıca, başvuranın, güvenlik kuvvetleri komutanının, Altay Sayıl tarafından temin edilen belgelere dayanarak Adalı tarafından yazılan yazılar nedeniyle görevinden alınmış olduğu iddiasının aksine, herhangi bir güvenlik komutanının herhangi bir sebeple işten çıkarılmamış veya görevinden ayrılmak zorunda bırakılmamış olduğunu vurgulamıştır.

143. O zaman Polis Müdürü olan Yusuf Özkum'a Demirci hakkında yapılan uyarıya ilişkin olarak, tanık, ismini vermemiş ve kimliğinin saklı kalmasını istemiş olduğu için, arayan bayanı soruşturma imkanlarının olmamış olduğunu belirtmiştir.

144. 8 Temmuz 1996 tarihinde, Hükümet yanlısı *Kıbrıs* gazetesi, faşist bir grup olan Türk İntikam Tugayı'ndan, cinayetin sorumluluğunu üstlendiğine dair bir açıklama geldiği haberini yazmıştır. KKTC'de böyle bir örgüt var olmadığı ve soruşturma makamları bu iddianın karışıklığa sebep amacıyla taktik olarak yapılmış olduğunu değerlendirdiği için, bu iddiaya yönelik hiçbir soruşturma yürütülmemiştir.

145. Başvuran, hiçbir zaman, tanıktan, kendisine otopsi raporunun bir örneğini temin etmesini talep etmemiştir. Zaten, soruşturma dosyasında yer alan belgeler gizlidir. Başsavcılık ile birlikte sadece tahkikat memuru ve onun amirlerinin giriş izni olabilir. Tanık, 15 Ekim 2002 tarihinden itibaren yapılan müteakip soruşturmada yer almamıştır.

4. Refik Öztümen

146. Tanık 1953 doğumludur. Şu anda "KKTC" Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı adli şubede çalışmaktadır. Olay sırasında, Lefkoşa Polis Müdürlüğü'ne bağlı Yenişehir Polis Karakolu'nun komiseridir.

147. Tanığın sözkonusu olaydan saat 23:40'da karakolda haberi olmuştur. Karakolda görevli komiser yardımcısını bir ekiple birlikte olay yerine göndermiştir. Ayrıca, yerel hastaneden bir doktorun olay yerine gönderilmesini talep etmiştir. Onların gidişlerine müteakiben, bir polis memuru ile birlikte o da suç mahalline gitmiştir. Oraya 23:45'de varmıştır. Eybil Efendi daha sonra gelmiştir. Ölü kişinin, Ardıç Caddesi'ndeki evinin kapısının 55 metre uzağında yerde yattığını görmüştür. Ölüyü kontrol etmiş ve nabzına bakmıştır. Daha sonra, "İçeride kimse var mı?" diye seslenmiştir. Kapı açıktır ve televizyon çalışmaktadır. Evde kimse yoktur. Dışarıda bekleyen komşudan ailesinin yurtdışında olduğunu öğrenmiştir. Tanık, yaklaşık 03:00 veya 03:30 sıralarında, Muhtar, Yusuf Özkum, Mehmet Özdamar ve öldürülen kişinin kayınbiraderi ile birlikte eve girmiştir. Olaya ışık tutabilecek bir ipucu aramışlardır. Çalışma odası ve diğer odalara uğramışlardır. Örneğin çekmeceleri açarak, derinlemesine bir arama yürütmemişlerdir. Ancak, hiçbir şey bulamamışlardır. Televizyon evin girişine yerleştirilmişti ve açıktı. Terasta bir plastik sandalye ve bir masa vardı. Bu, Adalı'nın caddede öldürülmeden hemen önce terasta oturuyor olduğu izlenimini veriyordu. Olayın evin dışında gerçekleşmiş olduğu gerçeği dolayısıyla

parmak izleri almayı düşünmemişlerdir. Terasta hiçbir şey, hiçbir bardak ve şişe veya terasta sigara içilmiş olduğunu gösteren herhangi bir iz, yoktu. Memurlar bardaklar bulmuş olsalardı, bunlarda parmak izleri aranırdı.

148. Tanık tarafından görevlendirilen memurlar, yakın çevrede ve olay yerinden daha uzakta yaşayan aileleri ziyaret etmiş ve isimlerini kaydetmişlerdir. Olay sırasında evlerinde bulunanlar sorgulanmıştır. Memurlar, ayrıca, Pakistan kökenli Khan ailesinin evine de gitmiştir. Ailenin evde olmadığını tespit etmişlerdir. Tanık, sonraki gün ve ertesi akşam Khan ailesinin evlerinin zilini çalmıştır, ancak işe yaramamıştır. Khan ailesinin komşusu Ali Rıza Bey (Kırçay), tanığa, onların evde olmadığını söylemiştir. Polis memurları, başvuran yurtdışından dönene kadar onun evinde nöbet tutmuşlardır.

149. Başvuran ve görevli memurlar, olay yerinde bulunan fişekler haricinde, saldırganlar tarafından bırakılmış olabilen herhangi bir şey bulmak amacıyla bütün cadde boyunca arama yürütmüşlerdir. Ancak, hiçbir şey bulamamışlardır. Olay yerinde bulunan fişekler, ilk olarak “KKTC”dekilerle karşılıklı incelenmiş ve hiçbir eşleştirme bulunamamıştır. Daha sonra, Ankara’da bir adli tıp laboratuvarına gönderilmişlerdir. Ancak, onları atmış olabilecek silah hakkında kesin bir sonuç alınmamıştır. Ölümünü müteakiben Abdullah Çatlı’da bulunan silah da adli teste tabi tutulmuştur. Sonuç negatiftir.

150. Başvuranın iddiasına yanıt olarak, tanık, başvuranın akrabası olduğunu reddetmiştir. Ancak, yakın akrabasının başvuranın yengesi ile evlenmiş olduğunu belirtmiştir. Tanık, sözkonusu olayın öncesinde, hiçbir zaman başvuranla tanışmamış veya konuşmamıştır. Bu bağlamda, başvuranın, tanığın başvuranın yengesine güvenlik kuvvetlerinin ona soruşturmayı etkili olarak takip etmemesi talimatını verdiğini söylemiş olduğu iddiasını reddetmiştir. Tanık, ayrıca, başvuranın ondan hiçbir zaman Ziya Kasapoğlu’nun ifadesini almasını talep etmemiş olduğunu vurgulamıştır. Tanık, ayrıca, başvuranla yengesinin evinde buluşmak istemiş olduğu şeklindeki başvuranın iddiasını reddetmiştir. Başvuranla, kocasının ölümünden sonra, onun evinde en az on kez buluşmuş olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuranla, hasarlı lastik olayı ve aynı zamanda diğer problemler ile ilgili olarak konuşmuştur.

151. Ekim 2002’de yürütülen soruşturmayı tanık idare etmiştir. 1996 yılında, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı İsmail Koçman’dır. Aynı yılın Ağustos ayında, yerine Hasan Peker Günal geçmiştir. Sivil Savunma Teşkilatı’nın işlevine yönelik bir soruşturma yürütülmemiştir zira yetkililere onun sorumluluğu ile ilgili bir iddia iletilmemiştir. Ancak, Milli Eğitim Bakanlığı Aziz Barnabas olayını soruşturmuş ve Sivil Savunma Teşkilatı’nın bir uygulama yürütmüş olduğu sonucuna varmıştır.

152. Başvuran, konuşmaları ve buluşmaları sırasında, hiçbir zaman Orhan Ceylan’a ilişkin bir iddiada bulunmamıştır. Gemikonağı ve Lefkoşa arasındaki mesafe yaklaşık 55-60 kilometre, başka bir deyişle yaklaşık bir saatlik mesafedir.

5. Hasan Peker Günal

153. Tanık 1948 doğumludur. Şu anda emekli bir Tümgeneraldir. Temmuz 1996’da, Türkiye’nin güney-doğu Anadolu bölgesinde Komando Tugay Komutanı’ydı. 19 Ağustos 1996 ve 15 Ağustos 1998 tarihleri arasında, “KKTC” Güvenlik Kuvvetleri Komutanı olarak

görev yapmıştır. Adaya gelişine müteakiben, tanık, basındaki yazılar yoluyla Adalı cinayetini öğrenmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Adalı cinayetiyle ilişkili olduğu iddiaları karşısında, Polis Genel Müdürlüğü'nden kendisini sözkonusu olay hakkında bilgilendirmesini istemiştir. 1996 yılı Ağustos sonu veya Eylül başı, Atilla Sav ve beraberindeki heyet, Adalı cinayeti ve Polis Müdürlüğü'ndeki soruşturmanın son hali hakkında tanığı bilgilendirmiştir. Tanık, "KKTC" Anayasası'na göre, idari alanda, polisin Güvenlik Kuvvetleri Komutanı'nın yetkisi altında olduğunu ve yargı alanında, Cumhuriyet Başsavcılığı'nın denetimi altında görev yaptığını belirtmiştir. Güvenlik Kuvvetleri Komutanı, Başbakan'a karşı sorumludur.

154. Başvuran, tanığa, soruşturmanın yürütülmesi hakkında şikayet eden bir mektup yazmıştır. Tanık, ona, irtibat polis memuru aracılığıyla, yargı işine müdahale edemeyeceğini, ancak, o isterse, onunla görüşebileceğini söylemiştir. Başvuran kabul etmiş ve 12 Aralık 1996 tarihinde, Polis Genel Müdürü Atilla Sav'ın makamında bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda, Atilla Sav, başvuran, başvuranın kızı, tanık ve soruşturmayla ilgili diğer birkaç polis memuru vardı. Toplantıda, başvurana, soruşturma hakkında tüm ilgili bilgiler verilmiştir. Tanık, konuşmalara müdahale etmemiş, ancak soruşturmayı yürütenlerden, "KKTC" ve sözkonusu olayla ilişkisi şüpheli olan Güvenlik Kuvvetleri'nin onurunu kurtarabilmek için cinayetin faillerini bulmak üzere gerekli bütün önlemleri almalarını talep etmiştir. Polis memurları, başvuranın ifadelerini ve taleplerini dinlemiştir. Başvuran, hiçbir şekilde koruma talep etmemiştir. Toplantıda, birkaç kez tehdit edilmiş olduğunu ve isimsiz telefonlar aldığını belirtmiştir.

155. Tanık, başvurana, onun sivil polis memurları tarafından korunmuş olduğunu söylediğini reddetmiştir. Toplantıda, başvuran Sivil Savunma Teşkilatı'na ilişkin bir iddiada bulunmamıştır. Tanık, toplantı odasının camından dışarıdaki arabaları işaret etmiş olduğunu ve başvurana onların onu korumak için orada olduklarını söylemiş olduğunu reddetmiştir zira toplantı odası oradan dışarı bakıp bir araba görülemeyecek küçük bir ofistir. Bu toplantı gizli bir toplantı değildir. Basında haberi yapılmıştır.

156. Tanık başvuranla başka vesilelerle konuşmuştur ve bir seferinde onunla rahmetli eşinin askerlik hizmeti süresi haklarına ilişkin görüşmüştür. Tanık, aylık koordinasyon toplantıları sırasında soruşturmadaki gelişmeler hakkında bilgilenebilir. Polis kuvvetine, en ufak bir şüpheyi bile araştırmalarını söylemiştir. Ayrıca, silahlı kuvvetler veya silahlı kuvvetlerin herhangi bir mensubuna ilişkin herhangi bir şeyi soruşturmak isterlerse sözkonusu kişi en yüksek rütbeli subay olsa dahi hiçbir şekilde engel olmayacağını onlara belirtmiştir. Ancak, Güvenlik Kuvvetleri'nin herhangi bir mensubunun konuyla ilişkili olduğuna dair en ufak bir belirti yoktur. Tanığa göre, cinayetin ardında siyasi bir neden yoktur.

157. Tanık, Albay Orhan Ceylan hakkında hiçbir iddia duymamıştır. Onun görüşüne göre, Orhan Ceylan, emekli bir albay veya o zaman Güvenlik Kuvvetleri'nde idari mevkide çalışan bir yarbay olabilirdi. "KKTC"de görev süresi zarfında, komutasındaki hiçbir kişi soruşturmaya tabi tutulmamıştır. Tanık, Sivil Savunma Teşkilatı'nın Güvenli Kuvvetleri'nin yetkisi altında bir birim olmadığını ancak Başbakan'a karşı sorumlu olduğunu kaydetmiştir.

6. Atilla Sav

158. 1938 doğumlu olan tanık, 4 Mayıs 1998 tarihinde emekliye ayrılan eski Polis Genel Müdürüdür. Temmuz 1996'da, "KKTC" Polis Genel Müdürü'dür.

159. Adalı cinayetini bir nişan davetindeyken öğrenmiştir. Olay yerine, Adalı'nın öldürülmesinden yaklaşık bir buçuk saat sonra varmıştır. Polis zaten evi güvenlik altına almış ve halkın girmesini engellemiştir. Tanık, suç mahallinde yarım saat kalmıştır. Diğer memurlarla birlikte Adalı ailesinin evine girmiş ve sıra dışı hiçbir şey fark etmemiştir. Adalı'yı adından tanıyordur. Onu daha önce görmemiştir. Ancak, Adalı'nın *Yenidüzen*'de Hükümet'i eleştirici yazılar yazan bir gazeteci olduğunu biliyordur. Soruşturmadaki gelişmeler hakkında memurlar tarafından düzenli olarak bilgilendirilmiştir

160. 12 Aralık 1996 tarihinde, tanığın makamında, başvuran, başvuranın kızı, Hasan Peker Günal ve dönemin Adli Polis Müdürü Mehmet Özdamar ile bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantı başvuranın talebi üzerine düzenlenmiştir. Başvuran, sözkonusu olay hakkında katılımcılara ilgili tüm bilgileri vermiş ve isimsiz telefonlar almış olduğundan ve bu isimsiz telefonlarda tehdit edilmiş olduğundan şikayetçi olmuştur. Ona hattını dinletirmek için Telekomünikasyon Kurumu'na başvurması tavsiye edilmiştir. Başvuran, Hüseyin Demirci hakkında şüphesini ileri sürmüştür ve başvurana, Hüseyin Demirci'nin polis tarafından ifadelerinin alınmış olduğu söylenmiştir.

161. Tanık, Ziya Kasapoğlu'nu 1956 yılından beri tanımış olduğunu belirtmiştir. Şimdi emekliye ayrılmış bir polis memuru olarak Altay Sayıl'ı da tanıyordur. Sayıl ve Kasapoğlu'nun isimlerinin toplantıda geçip geçmemiş olduğunu hatırlamıyordu. Ayrıca, başvuranın, Albay Orhan Ceylan veya Sivil Savunma Teşkilatı hakkındaki iddialarını bilmiyor veya hatırlamıyordu. Tanık, başvuranın toplantıdaki ifadeleri veya iddialarına ilişkin kayıt tutulup tutulmamış olduğunu hatırlamıyordu.

162. Tanığın herhangi bir şekilde soruşturmaya müdahale etmesine gerek yoktu, zira bir kusur yoktu. Soruşturma normal seyrine göre yürütülüyordu. Başvuran, tanığa, Sivil Savunma Teşkilatı'nın eşinin öldürülmesiyle ilgisine ilişkin şüphesinden bahsetmemiştir. Tanık, soruşturma sonuçlanmadan Adalı cinayetini siyasi nedenli olarak nitelemenin uygunsuz olacağını belirtmiştir. Tanık, ayrıca, polisin soruşturmayı tamamladığı zaman dosyaların soruşturmayı denetleyen Cumhuriyet Başsavcısı'na verilmiş olduğunu kaydetmiştir. Adalı'nın gözlüğünün dul eşine teslim edilmesine ilişkin soru hakkında, tanık, sadece delillerin bir parçası olarak değerlendirilen eşyaların tutulmuş olduğunu belirtmiştir. Tanık, Adalı'nın gözlüklerinin soruşturma açısından ilgisiz olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Tanık, 12 Aralık 1996 tarihinde makamında gerçekleşen toplantıda, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı'nın binanın dışındaki arabalara işaret ederek başvurana bunların onu koruduğunu söylememiş olduğunu vurgulamıştır. Makamın, araba park yerine bakan bir penceresinin olmadığını kaydetmiştir.

7. Galip Mendi

163. 1951 doğumlu olan tanık, şu anda Genelkurmay Harekat Başkanıdır. Ağustos 1994 ve Temmuz 1996 tarihleri arasında Sivil Savunma Teşkilatı Başkanı'dır. 2000 ve 2002 yılları arasında KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanı olarak görev yapmıştır.

164. KKTC kanunlarına göre, Türk vatandaşı olmak koşuluyla sivil veya asker herhangi bir kişi Sivil Savunma Teşkilatı Başkanı olabilir. Bu görevin uzmanlık gerektirdiği ve "KKTC" nin yeni kurulmuş bir Devlet olduğu gerçekleri düşünüldüğünde, Sivil Savunma Teşkilatı başkanları Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları arasından atanır.

165. Sivil Savunma Teşkilatı, savaş zamanında veya seller ve depremder gibi doğal felaketler durumunda sivil nüfusun hayatı ve mülkiyeti ile birlikte kurumları ve teşkilatları koruyan insani bir kurtarma teşkilatıdır. Teşkilatın herhangi bir askeri işlevi yoktur. Teşkilatın memurları üniforma giymemekte ve silah taşımamaktadırlar. Ancak, bazı kurtarma operasyonlarında, yangın ve sel durumlarında, özel giysi giyerler. Silahlı Kuvvetler ve Sivil Savunma Teşkilatı arasında teşkilata ait bir bağ yoktur, Sivil Savunma Teşkilatı doğrudan Başbakanlığın yetkisi altındadır. Ancak, sel, yangın veya savaş gibi bazı durumlarda, Sivil Savunma Teşkilatı görevini yerine getirirken askeriye ile işbirliği yapar. Sivil Savunma Teşkilatı, başvuranın iddia ettiği gibi gizli bir teşkilat veya istihbarat teşkilatı değildir.

166. Tanık, Adalı'yı şahsen tanımıyordu. Adalı'nın *Yenidüzen* gazetesinde yayınlanan yazılarını okurdu. Ayrıca, başvuranın sivil savunma ordusunda çalışmış olduğunu biliyordu. Başvuran Girne Halk Ordusu'nda da görev yapmıştır. Sivil nüfus felaket durumlarında yetkililere yardımcı olmuştur. Bu sivil hizmet için yaş tahdidi kadınlar için elli ve erkekler için altmıştır. Bay ve Bayan Adalı'ya da hizmetleri için Girne'de düzenlenen bir seremonide sertifika verilmiştir. Bu, tanığın onlarla görüşmüş olduğu tek vesiledir. Tanık, ayrıca, Adalı'nın 1978 ve 1980 yılları arasında Sivil Savunma Komitesi'nde Kültür Bakanlığı'nı temsil etmiş olduğunu belirtmiştir.

167. Tanık, Sivil Savunma Teşkilatı'nın Adalı'nın ölümüyle ilgisi olabileceğini reddetmiştir. Ayrıca, sözkonusu olaya yönelik soruşturmada yer almamış olduğunu ve bunun olay hakkında ilk sorgulanışı olduğunu kaydetmiştir. Tanık, Sivil Savunma Teşkilatı'nın Adalı cinayeti ile ilgili olduğu iddialarının farkındaydı. Ancak, ne onun ne de Sivil Savunma Teşkilatının Adalı ile bir problemi vardı. Ayrıca, ona karşı kin beslemiyordu, zira onu tanımıyordu. İddiaların bütünüyle temelsiz olduğunu değerlendirdiği için teşkilat içinde soruşturma yürütmeyi gerekli bulmamıştır.

168. Tanığın görev süresi olaydan bir ay sonra bitmiştir ve tanık adadan Ağustos 1996'da ayrılmıştır. Türkiye'ye dönüşünün üzerine, üstlerine, ne kendisinin ne de Sivil Savunma Teşkilatı'ndan herhangi başka bir kişinin cinayetle ilgisi olmuş olduğunu rapor etmiştir.

169. Tanık, Aziz Barnabas olayının hiçbir şekilde Sivil Savunma Teşkilatı ile bağlantılı olmadığını iddia etmiştir. O dönemde Barış Kuvvetleri Komutanlığı tarafından yürütülen operasyon teröristlere karşı bir operasyondur. Bu nedenle, Sivil Savunma Teşkilatı'nın Aziz Barnabas olayı ile ilişkili olduğu iddiaları doğru değildir. Tanık, bu iddiaların, teşkilatının, PKK'ya karşı yürütülen bir operasyon için resmi üniformalı Barış Kuvvetleri'ne sivil bir araba tahsis etmiş olduğu gerçeğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Arabanın tahsis edilmesi haricinde, Sivil Savunma Teşkilatı, Aziz Barnabas olayı ile bağlantılı hiçbir gelişmeye müdahale etmemiştir.

170. Aziz Barnabas olayı ve Sivil Savunma Teşkilatı'nın ilişkisi olduğu iddiası hakkında birçok gazete makalesi vardı. Bu makalelerden bazıları *Yenidüzen*'de Adalı tarafından yazılmıştı. Tanık, hiçbir gazeteden bu iddiaları yalanlamasını talep etmemiştir, ancak Sivil Savunma Teşkilatı'nın basın dairesindeki çalışma arkadaşlarına, gazeteye telefon açmaları ve onlara teşkilatın Aziz Barnabas olayı ile ilişkili olmadığını söylemeleri talimatını vermiştir. Çalışma arkadaşlarından biri bu mesajı gazeteye, muhtemelen yazı işleri müdürüne, uygun bir dille iletmiş ve tanığa mesajın iyi kabul gördüğünü geri bildirmiştir.

171. Tanık, Hüseyin Demirci ile, yerli halktan diğer birçok kişiyle tanıştığı gibi, sivil savunmanın eğitim kurslarından birinde tanışmıştır. Ancak, Demirci'nin kendisinin danışmanı olduğu şeklindeki başvuranın iddiasını reddetmiştir. Ayrıca, Orhan Ceylan'ı, kahramanca yürüttüğü hizmetlerden oluşan bir meslek hayatından sonra şimdi emekli olan tanınmış bir subay olarak bildiğini ifade etmiştir. Ancak, onunla tanışmamıştır.

172. Tanık, kendisinin Adalı cinayetinden iki gün önce, yani 4 Temmuz 1996 tarihinde adayı terk etmiş olduğu şeklindeki başvuranın iddiasını reddetmiştir. Tanık, 1996 Ağustos'unun ikinci haftasında, görev süresinin bitimine müteakiben, adadan ayrılmış olduğunu vurgulamıştır. *Yenidüzen*'in 23 Mart 1996 tarihli baskısındaki sütununda Adalı tarafından yapılan Aziz Barnabas olayına ilişkin iddialar hakkında soru sorulduğunda, tanık, iddialara karşı çıkmış ve beyaz Renault Toros marka arabayı teröristlere karşı bir operasyon için temin etmiş olduğunu belirtmiştir.

173. Tanık, *Yenidüzen* editörünün tanığın gazeteye tehdit edici bir telefon açmış olduğu derecesine varan iddialarda bulunmuş olduğu Show TV'deki bir televizyon programına tepki göstermemiş olduğunu ifade etmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı'nın yetkisini almadan iddialara tepki vermenin mümkün olmadığını açıklamıştır.

174. *Afrika* gazetesinde yayınlanan, Sivil Savunma Teşkilatı'nın ilişkisi hakkında yazı yazmalarının daha iyi olacağını söylediği iddia edilen bir makalede, Mustafa Asilhan'dan, tanığın danışmanı olarak bahsetmiştir. Tanık, bu makale hakkında, Asilhan'ın hiçbir zaman kendisinin danışmanı olmamış olduğunu ve iddiaların doğru olmadığını vurgulamıştır.

HUKUK

I. HÜKÜMET'İN ÖN İTİRAZLARI

A. İç hukuk yollarını tüketmeme iddiası

1. Tarafların görüşleri

(a) Sorumlu Hükümet

175. Hükümet, başvuranın, AİHS'nin 35 § 1. maddesindeki iç hukuk yollarını tüketme kuralına uymamış olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın, etkili, yeterli ve onun için kolaylıkla erişilebilir olan ve "KKTC" yargı sistemi içinde şikayetlerini tazmin edebilecek olan yerel hukuk yollarına müracaat etmeden, başvuruda bulunmuş olduğunu ileri sürmüştür.

176. Hükümet, “KKTC” Anayasası’nın, “KKTC”de etkili ve bağımsız bir yargı sisteminin mevcut olduğunu ve Türk-Kıbrıs mahkemelerinin kişi haklarının koruyucusu olduğunu açıkça gösterdiğini iddia etmiştir. Bu bağlamda, Hükümet, “KKTC” Anayasası’nın, 1960 Kıbrıs Anayasası’ndan ve “KKTC” kanunlarının parçasını oluşturan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nden alınan insan hakları hükümleri içerdiğini belirtmiştir. Anayasa uyarınca, temel haklar ve özgürlükler, ancak yasayla ve yasada belirtilen amaçlar için kısıtlanabilir. Anayasa’nın 136 ila 155. maddeleri, Yüksek Anayasa Mahkemesi’ne başvurma yoluyla mevzuatın yargı denetimini (148. madde) ve mevzuatın ve ek mevzuatın iptali için işlemlerin başlatılmasını (147. madde) öngörmüştür ve bununla birlikte yasaya aykırılık veya hukuki hata ve yetkinin gereğinden fazla ve/veya kötüye kullanılması gerekçeleriyle bağımsız mahkemelere erişimi ve idari işlemlerin yargı denetimini öngörmüştür (152. madde). Özellikle, 152. madde, Yüksek İdare Mahkemesi’nin, yürütsel veya yönetsel bir yetki kullanan herhangi bir organ, makam veya kişinin bir kararının, işleminin veya ihmalinin, bu Anayasanın veya herhangi bir yasanın veya bunlara uygun olarak çıkarılan mevzuatın kurallarına aykırı olduğu veya bunların sözkonusu organ veya makam veya kişiye verilen yetkiyi aşmak veya kötüye kullanmak suretiyle yapıldığı şikayeti ile kendisine yapılan başvuru hakkında, kesin karar vermek münhasır yargı yetkisine sahip olduğunu öngörmüştür.

177. Hükümet, bütün soruşturmaların polis tarafından ve bütün kovuşturmaların Başsavcı tarafından yürütüldüğünü kaydetmiştir. Yargıçların bağımsızlık güvencelerinden tamamen yararlanan Başsavcı (158. madde), soruşturmaların yürütülmesinde polis kuvvetlerinin denetleyicisi olmuştur. Kıbrıs’taki cezai adalet sistemi İngiliz “itham sistemi”ne dayanmaktadır ve ispat ölçütü “suçun kesin olarak veya her türlü makul şüpheden uzak olarak kanıtlanmış olması” ölçütüdür. Hukuk davaları konusunda, “KKTC” mahkemeleri, İngiliz Örfi Hukuku’nun tedvini olan Müsaade Edilmeyen Fiillere İlişkin Kanun hükümlerini uygular. Bir hukuk davasında ispat ölçütü “olasılıklar dengesinden uzak olarak kanıtlanmış olma” ölçütüdür.

178. Başvuranın, eşinin ölümüne yönelik yeterli soruşturma olmamasına ilişkin iddiaları hakkında, Hükümet, yukarıda belirtilen hukuk yollarına atıfta bulunarak, başvuranın Yargıtay görevi gören “KKTC” Yüksek Mahkemesi’ne kamu hizmeti yapmayı zorunlu kılmak üzere *mandamus* emri için şikayette bulunabileceğini belirtmiştir. “KKTC” Anayasası’nın 151 § 3. maddesi uyarınca, Anayasa Mahkemesi’nin, *habeas corpus*, *mandamus*, yasak ve *certiorari* niteliğinde hükümler vermekte bidayet mahkemesinin kaza hakkı vardır. Yüksek İdare Mahkemesi’nin, sözkonusu idari makam tarafından yapılması ihmal edilen her şeyin uygulanması gerektiği kararını verme yetkisi vardır. Ayrıca, herhangi birisi hakkında cezai kovuşturma başlatmak için, şikayetçinin iddia edilen olaylar hakkında polise ifade vermesi gerekmektedir. Ancak, yeterli delil olmadığı takdirde, hiç kimse suçlanamaz.

179. Bu davada, öldürülen kişiye yapıldığı iddia edilen ölüm tehditleri yetkililere bildirilmemiş ve Adalı’nın ölümünün öncesinde resmi birimlerden koruma talep edilmemiştir. Bu nedenle, bu gibi tehdit iddiaları *ex post facto* yapılmıştır. Ayrıca, polise, Sivil Savunma Teşkilatı Başkanı’nın, başvuranın eşi tarafından sözde Aziz Barnabas olayına ilişkin yazılan yazı dolayısıyla *Yenidüzen* gazetesine tehditlerde bulunmuş olduğuna dair şikayette bulunulmamıştır.

180. Başvuranın dernek kurma özgürlüğü hakkına müdahale edildiği iddiası hakkında şikayetle birlikte başvuranın taciz, tehdit ve ayrımcılık iddiaları hakkında, Hükümet, başvuranın polise şikayette bulunmasının yanı sıra, ayrıca, kendisini taciz ettiği ve/veya

mülküne tecavüz ettiği iddia edilen insanlar hakkında yetkili bölge mahkemelerinde hukuk davası açabilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Başvuran, ayrıca, şikayetlerine ilişkin herhangi bir işlem veya kararın iptali için, herhangi bir idari makam hakkında Yüksek İdare Mahkemesi'nde idari kovuşturma başlatabilirdi.

181. Yukarıda belirtilenlerin karşısında, Hükümet, iç hukuk yollarını tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun kabuledilmez olduğunu ileri sürmüştür.

(b) Başvuran

182. Başvuran, Hükümet'in görüşlerine itiraz etmiştir. Başvuran, Hükümet'in "KKTC" mevzuat hükümlerini uzun anlatımının teoride bağımsız kanuni sistemin varlığını gösterebilir olduğunu, öte yandan, Hükümet'in, başvuranın şikayetçi olduğu Sözleşme ihlalleri konusunda pratikte kendisi için uygun etkili iç hukuk yolları olduğunu gösterme sorumluluğunu yerine getirmemiş olduğunu ileri sürmüştür.

183. Başvuran, AİHM'nin *Kıbrıs – Türkiye* kararında ([BD], no. 25781/94, § 91, AİHM 2001-IV), hukuk yollarının kişilerin yararı için mevcut olduğu ve onlara Sözleşme ihlallerini engellemekte makul başarı ihtimalleri sunduğu gösterilebildiği durumda, bu gibi hukuk yollarından yararlanılması gerektiği kararını vermiş olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, ayrıca, her ihlale ilişkin olarak sözkonusu kişilerin tazminat almak için etkili hukuk yollarından yararlanıp yararlanmamış olabileceğini inceleme kararı almıştır. Özellikle, AİHM *Kıbrıs* kararında (yukarıda anılan, § 99) şunları ifade etmiştir:

“...Özellikle herhangi bir hukuk yolunun varlığının yalnızca teoride değil ama aynı zamanda pratikte yeterli derecede kesin olup olmadığını ve sözkonusu kişileri ... sorumlu Hükümet'in iddia ettiği şekliyle ... onlar için kullanılabilir olan ... hukuk yollarını tüketme sorumluluğundan ibra eden özel durumların olup olmadığını göz önünde tutacaktır.”

184. Yukarıda belirtilenlerin ışığında, hukuk yolunun teorik ve pratik açıdan etkin bir hukuk yolu olmuş olduğuna AİHM'yi ikna etmek için ispat yükümlülüğü sorumlu Hükümet'in üzerindedir (ibid., § 106). Bu davada olduğu gibi, sorumlu Hükümet'in sorumlu olduğu makamların, örneğin soruşturmalar üstlenmeyerek ve yardım sunmayarak, Devlet görevlilerinin zarara neden olduğu veya görevi kötüye kullanma gibi ağır iddialar karşısında pasif kaldığı durumda, bu iç hukuk yolları kuralının uygulanmasını engeller (ibid.). Başvuranın görüşüne göre, şikayetinin idari uygulama ile ilgili olduğu gerçeğine rağmen, onun durumunda iç hukuk yolları kuralı geçerli olsaydı, şu sebeplerden dolayı “KKTC” mahkemelerine başvurmuş olmak zorunda değildi:

(i) Adalı, “KKTC” yönetiminin politikalarına ve uygulamalarına sert muhalefeti sebebiyle, cinayetin siyasi nedenli olduğunu kuvvetle ima eden şartlarda öldürülmüştür.

(ii) Türkiye ve “KKTC” yönetimi, polisi, güvenlik kuvvetlerini ve “KKTC”deki diğer kamu makamlarını kontrol eder. Bu nedenle, teoride, veya başka şekillerde, konumu ne olursa olsun, başvuranın davasındaki konuların kararında mahkemelerin pratikte bağımsız olması olası değildi.

(iii) “KKTC” mahkemelerinin bağımsız ve koruma sağlamaya hazır olduğu farz edilse bile, ki bu tartışılır, başvuran, kanuni haklarından faydalanmak üzere “KKTC”de hukuki yardım almaya çalışmış ve alamamıştır.

(iv) Başvuranın yinelenen taleplerine rağmen, eşinin cinayetinin sebeplerine yönelik çabuk, tarafsız, tam ve etkili bir soruşturma yürütülmemiştir. Bu ona herhangi bir hukuk yolunun tanınmamasını ve böylece, tazminat talebi de dahil olmak üzere, diğer muhtemel hukuk yollarına erişimin tanınmamasını içermiştir.

(v) Eşinin ölümünden bu yana, başvuran, kişisel emniyeti için endişelenmesine sebep veren, sürekli izleme, taciz, tehdit ve ayrıma maruz kalmıştır.

(vi) Yinelenen taleplere rağmen, başvurana etkili koruma, güvenlik veya tazminat sağlanmamış veya failler cezalandırılmamıştır.

(vii) Bu şartlarda, başvuran, anlaşılabilir ve makul şekilde, ulusal adli kanallar yoluyla ilgi ve karşılık bulmayı bekleyemeyeceği inancını geliştirmiştir.

(c) Kıbrıs Hükümeti

185. Kıbrıs Hükümeti başvuranın görüşlerine benzer görüşlerde bulunmuş, sorumlu Hükümet’in iddialarına itiraz etmiştir. Kıbrıs Hükümeti, görüşlerinde, “KKTC” hukuk sisteminin içindeki hukuk yollarının AİHS’nin 35 § 1. maddesine uygun olarak tüketilmeyi gerektiren etkili iç hukuk yolları oluşturmadığını iddia etmiştir. Bundan başka, bu hukuk yollarının uluslararası hukuk bakımından kanuna aykırılığının, başvuranı, tüketme şartından ibra eden “özel bir durum”a vardığını ileri sürmüştür.

2. AİHM’nin değerlendirmesi

186. Uluslararası hukukta hukuk yollarının iddia edilen kanuna aykırılığı ışığında 35 § 1. maddenin uygulanması konusu hakkında, AİHM, *Kıbrıs* kararında (yukarıda anılan, § 102), eski 26. maddeye (şimdiki 35 § 1. madde) uygun olarak, “KKTC”de mevcut olan hukuk yollarının sorumlu Hükümet’in “iç hukuk yolları” olarak sayılabileceği ve bunların etkisi konusunun, ortaya çıktığı spesifik durumlarda değerlendirileceği kararını vermiş olduğunu belirtir. Ayrıca, aynı kararda, AİHM, şunları ifade etmiştir:

“101. ... kendisi tarafından kanunsuzca işgal edilen ve yönetilen bölgede meydana gelen olaylardan Devlet’in sorumlu tutulduğunu kabullenmenin ve bu Devlet’e, mahkemelerinde kendisine isnat edilebilir yanlışları düzelterek böyle bir sorumluluktan kaçınmaya çalışma fırsatının tanınmamasının ... anlaşılması güçtür. Sorumlu Devlet’e sözkonusu uygulama çerçevesinde bu fırsatın verilmesi, hiçbir şekilde, uluslar arası hukuka göre kanuna aykırı olan bir sistemin dolaylı meşrulaşmasına varmaz.”

187. AİHM, bir taraftan, Devlet bir hukuk yolu sağlamadığı için AİHS'nin çeşitli maddelerinin ihlal edildiğinin iddia edilemeyeceğini belirtirken, diğer taraftan, böyle herhangi bir hukuk yolunun, sağlandığı takdirde, boş ve geçersiz olacağını iddia eder (bkz., yukarıda anılan, *Kıbrıs*, § 101 ve *Djavit An – Türkiye*, no. 20652/92, § 31, AİHM 2003-III). Sonuç olarak, AİHS'nin 35 § 1. maddesinin, bu davadaki olaylar için geçerli olduğu kararına varmıştır.

188. Söz konusu davadaki iddia edilen tüketmeme konusu hakkında, AİHM, AİHS'nin 35 § 1. maddesinde belirtilen iç hukuk yollarını tüketme kuralının, başvuranları, ilk olarak, iddia edilen ihlaller karşılığında tazminat almalarını sağlayacak iç hukuk sisteminde mevcut ve yeterli olan hukuk yollarını kullanmaya mecbur ettiğini yineler. Hukuk yollarının varlığı, hem teoride hem de pratikte yeterli ölçüde kesin olmalıdır, olmaması durumunda gerekli erişilebilirlik ve etkiden yoksun olurlar. 35 § 1. madde, ayrıca, müteakiben AİHM huzurunda bulunulması niyetlenen şikayetlerin, en azından esasta ve iç hukukta ortaya konan önceki şartlara ve zamanaşımalarına uyumlu olarak uygun yerel kuruluşa yapılmış olması gereğini ve ayrıca, AİHS'nin ihlalini engelleyebilecek herhangi bir usule ait yolun kullanılmış olmasını gerektirir. Ancak, yeterli ve etkili olmayan hukuk yollarına başvurma zorunluluğu yoktur (bkz. *Aksoy – Türkiye*, 18 Aralık 1996 tarihli karar, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-VI, ss. 2275-76, §§ 51-52, ve *Akdivar ve Diğerleri – Türkiye*, 16 Eylül 1996 tarihli karar, *Reports* 1996-IV, s. 1210, §§ 65-67).

189. AİHM'ye, başvuranın başvurmamış olduğu hukuk yollarını yeterli açıklıkta göstermek ve AİHM'yi, söz konusu zamanda hukuk yollarının teoride ve pratikte uygun ve etkili olduğuna, yani erişilebilir olduklarına, başvuranın şikayetlerine ilişkin olarak tazminat sağlayabileceklerine ve makul başarı ihtimalleri sunduklarına ikna etmek, iç hukuk yollarının tüketilmediği iddiasında bulunan Hükümet'e düşer (bkz., yukarıda anılan, *Akdivar ve Diğerleri*, s. 1211, § 68).

190. Bu davada Hükümet tarafından belirtilen muhtemel hukuk yollarının uygunluğu ve etkisi hakkında, AİHM, 31 Ocak 2002 tarihli kabuledilebilirlik kararında, söz konusu cezai soruşturmanın AİHS uyarınca etkili sayılıp sayılamayacağı konusunun başvuranın şikayetlerinin konusu ile yakından bağlantılı olduğunu ve esaslara katılması gerektiğini değerlendirdiğini belirtir. Bu konuda taraflar tarafından ileri sürülen iddiaları dikkate alan AİHM, bu konulara, başvuranın AİHS'nin 2, 3, 8 ve 14. maddeleri uyarınca olan şikayetlerinin konunun esastan incelenmesinde değinmenin uygun olduğunu değerlendirir.

191. Ancak, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesi itirazı, başvuranın dernek kurma özgürlüğü hakkına müdahale edildiği iddiası hakkındaki şikayetine ilişkin olduğu sürece, AİHM, bu konuyu daha önce (yukarıda belirtilen) *Djavit An – Türkiye* davasında incelemiş olduğunu ve “yeşil hat” ta iznin reddedilmesi hakkındaki şikayetlere ilişkin olarak idari mahkemelerdeki hukuk yolunun uygun ve yeterli sayılamayacağını belirtir. Zira, AİHM, böyle işlemlerde karar verilebileceğinden emin değildir. Yukarıda belirtilen *Djavit An* kararındaki (yukarıda §§ 32-36) değerlendirmeleri karşısında, AİHM, bu davada, daha önceki kararlarından sapmasını gerektirecek bir neden görmemektedir. Dolayısıyla, başvuranın AİHS'nin 11. maddesi uyarınca yapılan şikayetlerine ilişkin olduğu sürece, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesi itirazını reddeder.

B. Altı ay kuralına uymama iddiası

192. Hükümet, başvuran cezai soruşturmanın etkili olmadığını iddia ettiğine göre, başvurusunun süre dolduktan sonra yapılmış olduğu gerekçesiyle reddedilmiş olması gerektiğini ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın eşinin 6 Temmuz 1996 tarihinde öldürüldüğünü, öte yandan, başvurusunun 12 Eylül 1997 tarihinde yapıldığını belirtmiştir, bu altı aydan uzun bir süre sonradır. Hükümet, ayrıca, bu davayı *Kıbrıs – Türkiye* davasındaki durumdan ayırmıştır ve başvuranın haklarının sürekli ihlalinin sözkonusu olmadığını ileri sürmüştür.

193. Başvuran Hükümet'in görüşüne itiraz etmiş ve AİHM'ye başvurusunu AİHS'nin gerektirdiği gibi altı aylık zaman limiti içinde yapmış olduğunu iddia etmiştir. AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini sadece eşinin cinayetine ilişkin olarak iddia etmediğini vurgulamış, ancak, sorumlu Hükümet'in üzerinde etkili kontrol uyguladığı "KKTC"deki yetkililerin eşinin ölümüne yönelik tam ve etkili bir soruşturma yürütmemesi, katillerini adalete teslim etmemesi ve eşinin ölümü için ona tazminat vermemesinden şikayetçi olmuştur. Ayrıca, AİHS'nin 2. maddesi uyarınca olan şikayetine ek olarak, AİHS'nin 3, 6, 8, 10, 11, 13 ve 14. maddeleri uyarınca olan haklarının sürekli ihlalinin şikayetçi olduğunu kaydetmiştir.

194. Kıbrıs Hükümeti bu konuda görüş bildirmemiştir.

195. AİHM, iç hukuk yollarının olmaması durumunda veya etkisiz olduklarına karar verildiği takdirde, altı aylık zamanaşımının şikayet konusu olayın tarihinden itibaren işlediğini kaydeder (bkz. *Hazar ve Diğerleri – Türkiye* (karar), no. 62566/00, 10 Ocak 2002; bkz. ayrıca, *L.C.B. – İngiltere*, no. 23413/94, 28 Kasım 1995 tarihli Komisyon kararı, Decisions and Reports (DR) 83, s. 31). Başvuranın başta bir iç hukuk yolundan yararlandığı ve bu hukuk yolunu etkisiz kılan şartların ancak daha sonraki bir aşamada farkına vardığı veya varmış olması gerektiği istisnai durumlarda özel yaklaşımlar uygulanabilir. Böyle bir durumda, altı aylık süreç, başvuranın bu şartların farkına vardığı veya varmış olması gerektiği zamandan itibaren hesaplanabilir (*Laçin – Türkiye*, no. 23654/94, 15 Mayıs 1995 tarihli Komisyon kararı, DR 81, s. 76).

196. AİHM, başvuranın, eşinin ölümüne müteakiben, Devlet'in gizli ajanlarının olaya karıştığı hakkında yetkililere yönelik ciddi iddialarda bulunduğunu kaydeder. "KKTC" Cumhurbaşkanı ve Güvenlik Kuvvetleri Komutanı da dahil olmak üzere yerel makamlardan, eşinin katil(ler)ini bulmak için etkili şekilde harekete geçilmesini sağlamak için adımlar atmalarını talep etmiş ve daha sonra bu makamlara düzgün bir soruşturmanın yürütülmediğinden şikayetçi olmuştur (bkz. yukarıda 31, 35 ve 37. paragraflar). Anlaşılan, başvuran, AİHS'nin 2, 3, 6, 8, 10, 11, 13 ve 14. maddeleri uyarınca olan iddialarına yönelik etkili bir soruşturmanın başlatılacağından şüphe duymaya başladıktan sonra başvurusunu Sözleşme uyarınca 12 Eylül 1997 tarihinde yapmıştır. Bu şartlarda, AİHM, başvurunun, AİHS'nin 35 § 1. maddesi tarafından öngörülen altı aylık zaman sınırı içinde yapıldığını kabul eder.

Yukarıda belirtilenlerin ışığında, AİHM, Hükümet'in altı ay kuralına ilişkin itirazının reddedilmesi gerektiği kararına varır.

II. AİHS’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

197. Başvuran, eşinin Türk ve/veya “KKTC” makamlarının gizli ajanları tarafından öldürülmüş olduğundan ve ulusal makamların, onun öldürülmesine yönelik uygun bir soruşturma yürütmemiş olduklarından şikayetçi olmuştur. AİHS’nin şu şekilde olan 2. maddesine dayanmıştır:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.”

A. Tarafların Görüşleri

1. Başvuran

198. Başvuran, kamu incelemesine açık, etkili, bağımsız ve resmi bir soruşturmanın olmadığı durumda, katillerin kimliğini kesin olarak tespit edemeyeceğini iddia etmiştir. Ayrıca, sorumlu Hükümet tarafından eşinin cinayetinin nedenlerine veya faillerin kimliğine dair ikna edici ve mücbir deliller olmadığı durumda, AİHM, Kutlu Adalı cinayetinin, kuzey Kıbrıs’ta Türk kontrolü altında olan makamlar tarafından veya adına yapılmış olduğu sonucunu çıkaracaktır. Bu bağlamda, başvuran, bunun, şüphesiz, sistemin başlıca eleştirmenlerinden birinin siyasi suikastı olduğunu vurgulamıştır. *Yenidüzen*’in 17 Mart 1996 tarihli baskısında Aziz Barnabas olayı hakkında bir yazının yayınlanmasına müteakiben, Adalı, yukarıda belirtilen gazetenin editörü aracılığıyla bilinmeyen kişiler ve Sivil Savunma Teşkilatı Başkanı tarafından tehdit edilmiştir. 4 Temmuz 1996 tarihinde *Yenidüzen* gazetesinde Türk Hükümeti’ni ve “KKTC” yönetimini ağır şekilde eleştiren başka bir yazının yayınlanmasından iki gün sonra 6 Temmuz 1996 tarihinde, Adalı öldürülmüştür.

199. Başvuran, diğer konuların yanı sıra, ayrıca, eşinin suikastının sonrasında sadece birkaç dakika içerisinde evin dışarısındaki sokağa yaklaşık on iki polis aracının gelmiş ve bölgeyi kordon altına almış olduğunu belirtmiştir. Onun görüşüne göre, yakında beklememiş oldukları takdirde, bu kadar çok aracın böyle kısa bir zamanda varması mümkün olmazdı. Ayrıca, eşinin cesedini görmesine izin verilmemiş olduğunu kaydetmiştir. Hükümet’in 1 Nisan 1999 tarihli görüşlerinin alınmasından sonra otopsi yapılmış olduğundan

ve otopsi raporu izlenimi veren bir belgenin örneğinin görüşlerin ek kısmında yer almış olduğundan haberdar olmuştur.

200. 8 Temmuz 1996 tarihinde, “KKTC” Hükümeti yanlısı *Kıbrıs* gazetesi, faşist bir grup olan Türk İntikam Tugayı’ndan, Kutlu Adalı’yı öldürmüş olduklarını iddia eden bir açıklama geldiği haberini yazmıştır. Bu grup, Türk Milliyetçi Hareket Partisi gençlik hareketi sözde “Bozkurtlar” ile ilişkilidir. Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları, Türk polisi, Türk Milli İstihbarat Teşkilatı (“MİT”), Türk paramiliter yapılanması, Türk bakanları ve Türk mafyası ile yakın ve köklü ilişkileri vardır. Ayrıca, Adalı’nın öldürülmesinden iki gün sonra, başvuranın ailesi, cinayetten sorumlu olduklarını söylediği Hüseyin Demirci ve ilk adı Orhan olan bir adamın isimlerini vermiş olan kimliği belli olmayan birisi tarafından bir telefon almıştır. Başvuran, Demirci’nin “Bozkurtlar” ve Sivil Savunma Teşkilatı üyesi olduğunu ve kendisine Güvenlik Kuvvetleri tarafından ödeme yapıldığını öğrenmiştir. Orhan, Türk İşgal Kuvvetleri’nde görevli bir albaydır. Başvuran, bu bilgiyi polise vermiş, ancak onlar uygun şekilde soruşturma yapmamışlardır. Polise ve Güvenlik Kuvvetleri’ne bulunduğu şikayetlere rağmen, failleri adalete teslim etmek için bir adım atılmamıştır.

201. Başvuran, yukarıda belirtilen ana olayların büyük ölçüde tartışma konusu olmadığını ve Hükümet’in, yalnızca iddia olmaktan farklı, ikna edici delillerine ters düşmediğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla, bunlar kuvvetli ikinci derecede kanıt oluşturmuşlardır, bunlardan, makul olarak, kuzey Kıbrıs’taki makamların ve dolayısıyla sorumlu Hükümet’in, başvuranın eşinin cinayetinden dolayı Sözleşme uyarınca sorumluluk taşıdığı sonucu çıkarılabilir.

202. Ayrıca, 1. madde ile birlikte yorumlanan 2. madde uyarınca yaşama hakkını koruma zorunluluğu, kişilerin kuvvete başvurma sonucu öldürülmüş olduğu durumda bir çeşit etkili resmi soruşturma olmasını gerektirir (burada, belirtilen başvuran *Shanaghan – İngiltere*, no. 37715/97, § 88, 4 Mayıs 2001). Böyle bir soruşturma, bağımsız ve kamu incelemesine açık olmalıdır. Yaşama hakkı ile beraber sorumluların kimliğinin tespit edilmesini ve cezalandırılmasını ve haksız bir fiil sonucu gerçekleşen ölüm karşılığı tazminat almayı koruyan iç hukukun etkili uygulanmasını sağlamak amacıyla, makul ölçüde süratli, bağımsız ve etkili resmi bir soruşturma yürütmek özellikle gereklidir. Aynı zamanda, teoride olduğu kadar pratikte de sorumluluğu sağlamak için soruşturmada veya sonuçlarında yeterli unsurda kamu incelemesi olması gereklidir (tekrar belirtilen başvuran *Shanaghan*, §§ 89-92, ve ayrıca *Oğur – Türkiye* [BD], § 92, no. 21954/93, AİHM 1999-III). Bu bağlamda, başvuran, sorumlu Hükümet’in, başvuranın eşinin ölümüne ve başvuranın onun Devlet görevlileri tarafından öldürüldüğüne dair iddiasına yönelik çabuk, tarafsız ve etkili resmi bir soruşturmanın yapılmış olduğunu gösterecek ikna edici veya inandırıcı deliller sunmamış olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, soruşturmadaki şu kusurlara dikkat çekmiştir:

(i) Otopsi raporu ve balistik inceleme sonuçları, başvurana, ancak, eşinin ölümünün üzerinden neredeyse üç yıl geçmesinin ardından verilmiştir.

(ii) Olası tanıklar polis tarafından sorgulanmamıştır. Örneğin, olası görgü tanıkları olan Feri Khan ve onun annesinin ifadeleri alınmamıştır

(iii) Soruşturmada Muhtar ve Ziya Kasapoğlu’nun ifadeleri alınmamıştır.

(iv) Katiller, “Şahin” marka koyu kırmızı bir araba kullanmış olabilirlerdi, ancak bu polis tarafından dikkate alınmamıştır ve böyle bir arabayı bulmak için hiçbir girişimde bulunulmamıştır.

(v) Hüseyin Demirci’nin 6 Temmuz 1996 tarihli akşamı Mustafa Asilhan ile birlikte geçirmiş olduğu iddiasını doğrulamak üzere Mustafa Asilhan’ın ifadesi alınmamıştır.

(vi) Polis, Abdullah Çatlı’nın Adalı cinayetine karışmış olduğuna dair yinelenen iddiaları uygun bir şekilde soruşturmamıştır.

(vii) Ölüm vakasına ilişkin keşif ve tahkikat ancak başvurunun sorumlu Hükümet’e bildirilmesinin sonrasının ardında yapılmıştır. Başvuran ve ailesi, tahkikata katılamamışlardır ve orada ifade vermesi için sadece beş tanık çağırılmıştır.

203. Başvuran, son olarak, kuzey Kıbrıs polisinin siyasi ve askeri kontrol altında olduğunu iddia etmiştir. Buna göre, soruşturmayı yürütmekten sorumlu olan kişilerin olaylara karışmış kişilerden farklı olması gerektiği şartı karşılanmamıştır. Bütün bu sebeplerden dolayı, başvuran, AİHM’den, sorumlu Hükümet’in sorumlu olduğu “KKTC” makamlarının, eşinin cinayetine yönelik çabuk, tam ve etkili bir soruşturma yürütmemiş olduğu kararını vermesini istemiştir.

2. Sorumlu Hükümet

204. Sorumlu Hükümet, “KKTC” ve/veya sorumlu Hükümet görevlilerinin başvuranın eşinin cinayetine karışmış olduğunu gösterecek bir delil olmadığını ileri sürmüştür. Başvuranın, merhum eşinin siyasi bir figür olduğu iddiasına itiraz etmiştir. Bu bakımdan, Adalı’nın hiçbir zaman siyasi mevki sahibi olmamış olduğunu iddia etmiştir. Yazılarında dolayı hiçbir zaman kovuşturmaya tabi tutulmamış ve yetkililer tarafından yayınlarının hiçbirine el konulmamış veya hiçbirini toplatılmamıştır. Ayrıca, başvuranın iddia ettiği gibi, askerlik hizmetini yapmadığı için bir hafta hapis cezası çekmemiştir.

205. Sivil Savunma Teşkilatı, Ulusal Düşünce Kuruluşu ve Hüseyin Demirci, Orhan Ceylan, Ali Tekman, Abdullah Çatlı, Ziya Kasapoğlu ve Altay Sayıl isimli bazı kişilerin Adalı’nın öldürülmesiyle ilgili olduklarına ilişkin başvuranın iddiasına atfen, Hükümet, bu iddianın tutarsız ve temelsiz olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Hükümet, eşinin muhtemel suikastçılarına ilişkin başvuranın iddialarının “KKTC” polisi tarafından iyice incelenmiş olduğunu ve “KKTC” polisinin bu iddiaların asılsız olduğu ve başkalarından işitilen hususların tekraren beyanından ibaret delillere, söylentilere veya spekülasyonlara dayandığı kararını vermiş olduğunu ifade etmiştir.

206. Hükümet, ayrıca, Adalı’nın öldürülmesinin öncesinde, yaşamının tehlikede olduğunu gösteren bir delil olmadığını ileri sürmüştür. Kıbrıs Türk polisine hiçbir zaman böyle bir tehlike veya endişe bildirilmemiştir. Ayrıca, Kıbrıs Türk makamlarının başvuranın yaşamının tehlikede olduğunu bilmiş olmaları gerektiğini gösteren hiçbir şey yoktu. Hükümet, Kutlu Adalı cinayetinin gerçek nedeninin iddia edildiği gibi siyasi olmadığını, ancak Adalı’nın “gizli örgütler, uyuşturucu tacirleri ve para aklayıcıları” hakkında sahip olduğu

bilgilerle yakından ilgili olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda, başvuran tarafından verilen bir röportaja dayanmıştır, bu röportajda başvuran, rahmetli eşinin, ailesi için endişelendiğini ifade etmiştir. Hükümet, başvuranın, cinayetin bu yönünü soruşturma yapan makamlardan kasıtlı olarak saklamış olduğunu iddia etmiştir.

207. Yetkililer tarafından yürütülen soruşturma hakkında, Hükümet, AİHS'nin 2. maddesinin şartlarını yerine getirmiş olduğunu iddia etmiştir. Cinayet yetkililere bildirildikten hemen sonra, polisin olay yerine gitmiş olduğunu, yerin planının çizilmiş olduğunu ve ilgili objelerin bir listesinin hazırlanmış olduğunu kaydetmiştir. İlgili örnekler alınmış ve bilimsel olarak incelenmiştir. Cesedin ölümden sonra muayenesi ve otopsi yapılmıştır. Adli tıp uzmanı tarafından, başvuranın eşinin cinayetinde kullanılan fişeklerin daha önceki sözde “siyasi” olaylarla ilgisi olmadığı tespit edilmiştir. En az altmış tanığın ifadeleri alınmıştır. Aynı zamanda, ölüm vakalarına ilişkin keşif ve tahkikat da yürütülmüş ve ölüme organ parçalanması, iç kanama ve kafada “subdural aşırı kan kaybı”nın sebep olduğu sonucu çıkmıştır. Yetkililerin çabalarına rağmen, suçluların kimliğini tespit etmek mümkün olmamıştır. Hükümet, soruşturmaya ilgili olarak, diğer hususların yanı sıra, ayrıca şunları kaydetmiştir:

(i) “KKTC” polisi, cinayetin işlendiği semtte yaşayan mevcut her kişiyi sorgulamıştır. Soruşturmada polise yardımcı olabilecek bilgiler verebilen olası her tanığın ifadesi alınmıştır.

(ii) Başvuran tarafından olası tanık olarak adlandırılmış olan Feri Khan, cinayet gecesinde evde değildir, ayrıca, soruşturma zarfında da mevcut bulunmamıştır.

(iii) “KKTC” polisi, aynı zamanda, soruşturma başlatmak amacıyla olay yerine varmış olan polis memurlarının da ifadelerini almıştır. Olay yerine varmış olan her polisin ifadesini almaya gerek yoktur. Mahallenin muhtarının ifadesi alınmamıştır, zira polis, sadece evde kimsenin olup olmadığından emin olmak amacıyla eve bakmıştır, ancak arama yürütülmemiştir.

(iv) Polis, Abdullah Çatlı'nın Adalı'nın öldürülmesiyle ilgisi hakkındaki spekülasyonu soruşturmuştur. Çatlı'nın giriş ve çıkışlarına ilişkin tüm kayıtlar incelenmiş ve o tarihte kuzey Kıbrıs'ta olmamış olduğu tespit edilmiştir.

(v) Polis, Mustafa Asilhan'ın ifadesini almaya gerek duymamıştır, zira Hüseyin Demirci'nin suç işlendiğinde başka yerde olduğu iddiası, yemekte onlara katılmış ve onlarla bir süre kalmış olan Muharrem Göç isimli bağımsız bir tanık tarafından doğrulanmıştır.

(vi) Polis, katiller tarafından kullanılan arabayı bulmak için gerekli tüm adımları atmıştır. Kuzey Kıbrıs'ta toplumun muhtelif kesimlerince kullanılan yaklaşık 47.640 “Şahin” marka araba vardır ve bu arabaların genellikle “Bozkurtlar” tarafından kullanıldığı iddiası yanlıştır.

3. Kıbrıs Hükümeti

208. Kıbrıs Hükümeti, sorumlu Hükümet'in, Adalı'nın, kendi görevlileri tarafından öldürülmüş olduğuna dair kuvvetli delilleri çürütecek olaylar veya ayrıntılı iddialar ortaya koymamış olduğunu ileri sürmüştür. Adalı ve ailesinin uzun süreli tehdide maruz kalmış olduğunu ve dolayısıyla başvuranın eşinin cinayetinin, sorumlu Hükümet'in bu siyasi şiddet kampanyasının son adımı olmuş olduğunu belirtmiştir.

209. Kıbrıs Hükümeti, sorumlu Hükümet tarafından kapsamlı ve etkili bir soruşturma olmadığı için, Adalı cinayetinin faillerinin kimliğini teşhis etmenin imkansız olduğunu iddia etmiştir. Sorumlu Hükümet'in katillerin kimliğini bildiğini ve hatta cinayeti düzenlemiş olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet'in görüşüne göre, ulusal makamların düzgün bir soruşturma yürütmeyecek olması şaşırtıcı değildi.

210. Ayrıca, Kıbrıs Hükümeti, makamların bazı açık soruşturma yollarını izlememiş ve çok sayıda tanığı sorgulamamış olduklarını iddia etmiştir. Cinayetin üzerinden ancak iki yıl geçmesinden sonra Adalı'nın ölümüne yönelik bir soruşturma düzenlenmiş ve sadece beş tanık çağırılmıştır. Başvuran ve ailesine soruşturma bildirilmemiş veya karar söylenmemiştir. Makamlar hatalı soruşturmayı ancak başvurunun sorumlu Hükümet'e bildirilmesinden sonra başlatmışlardır. AİHM'ye, ölüme yönelik uygun bir soruşturmanın yürütülmekte olduğu fikrini vermek isteği ile hareket etmiştir. Yukarıda belirtilenler karşısında, AİHS'nin 2. maddesi açıkça ihlal edilmiştir.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin

211. Yaşam hakkını koruyan ve yaşam hakkından mahrum bırakmanın haklı olabileceği şartları ortaya koyan 2. madde, hakkında derogasyona izin verilmeyen, AİHS'nin en temel hükümlerinden birisi olarak yer alır. Ayrıca, 3. madde ile birlikte, Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini oluşturur. Yaşam hakkından mahrum bırakmanın haklı olabileceği şartlar, dolayısıyla dar bir şekilde yorumlanmalıdır. İnsanların korunması için bir araç olarak AİHS'nin hedef ve amacı, ayrıca, 2. maddenin, teminatlarını etkili ve uygulanabilir kılacak şekilde, yorumlanmasını ve uygulanmasını gerektirir (bkz. *McCann ve Diğerleri – İngiltere*, 27 Eylül 1995 tarihli karar, Seri A no. 324, ss. 45-46, §§ 146-147).

212. 2. madde tarafından sağlanan korumanın önemi ışığında, AİHM, sadece Devlet görevlilerinin hareketlerini değil aynı zamanda o sırada mevcut tüm şartları göz önüne alarak, yaşam hakkından mahrum bırakan durumları en dikkatli şekilde incelemeye tabi tutmalıdır (bkz., diğer içtihatların yanı sıra, *Orhan – Türkiye*, no. 25656/94, § 326, 18 Haziran 2002).

213. AİHM, görevinin yardımcı niteliğine duyarlıdır ve bunun belirli bir davanın şartlarınca kaçınılmaz kılınmadığı durumda bir ilk derece mahkemesinin görevini üstlenirken dikkatli olmalıdır (bkz, örneğin, *McKerr – İngiltere* (karar), no. 28883/95, 4 Nisan 2000). Yerel yargı sürecinin gerçekleşmiş olduğu durumda, yerel mahkemelerin olaylara ilişkin

değerlendirmesi yerine kendi değerlendirmesini koymak AİHM'nin görevi değildir ve genel bir kural olarak ellerindeki delilleri değerlendirmek yerel mahkemelere düşer (bkz. *Klaas – Almanya*, 22 Eylül 1993 tarihli karar, Seri A no. 269, s. 17, § 29). AİHM, yerel mahkemelerin kararlarına tabi olmasa da, normal koşullarda, bu mahkemeler tarafından olaylara ilişkin verilen kararlardan sapmasına yol açması için ikna edici unsurlara gerek duyar (Ibid., s. 18, § 30). Aynı ilkeler, *mutatis mutandis* soruşturma makamları yerel mahkeme işlemlerini başlatmak üzere yeterli delil bulmadığı için bu işlemlerin yer almamış olduğu durumda da geçerlidir. Ancak, AİHS'nin 2 ve 3. maddeleri uyarınca iddialarda bulunulduğu durumda, AİHM, bazı yerel işlemler ve soruşturmalar yer almış olsa bile, özellikle tam bir inceleme uygulamalıdır (bkz., *mutatis mutandis*, *Ribitsch – Avusturya*, 4 Aralık 1995 tarihli karar, Seri A no. 336, § 32 ve *Avşar – Türkiye*, no. 25657/94, § 283, AİHM 2001-VII (alıntılar)).

214. Yukarıda belirtilen ilkeleri göz önünde bulundurarak, AİHM, sözkonusu davada ortaya çıkan konuları tanıklar tarafından verilen sözlü deliller, taraflar tarafından gösterilen yazılı deliller, özellikle sözkonusu olaya yönelik yürütülen kanuni tahkikatlara ilişkin olarak Hükümet tarafından sunulan belgeler ve tarafların esaslara ilişkin yazılı görüşleri ışığında inceleyecektir.

215. AİHM, başvuranın, bazı kişilerin ve kurumların eşinin öldürülmesiyle ilgisi hakkında ağır iddialarda bulunduğunu kaydeder. Başvuran, AİHM'ye sunduğu görüşlerinde ve yerel makamlara verdiği ifadelerde, eşinin siyasi bir figür ve “KKTC” yönetiminin açık bir eleştirmeni olduğu unsurlarını önemli şekilde vurgulamıştır. Ayrıca, Aziz Barnabas olayı gibi kamuya mal olan hassas konulara ilişkin bazı kişileri, grupları veya Devlet kurumlarını eleştiren veya lekeleyen yazıları dolayısıyla rahmetli eşine karşı yapılan tehdit iddialarına dayanmıştır. Bu bağlamda, AİHM, Kutlu Adalı'nın ölümünün öncesindeki iddia edilen olayların, başvuranın, eşinin öldürülmesinin onun bir gazeteci olarak faaliyetleri ile ilgili olduğu şeklindeki iddiasını bir ölçüde desteklediğini değerlendirir. Buna göre, başvuranın, eşinin Devlet görevlileri tarafından veya en azından Devlet görevlilerinin iştiraki ile öldürüldüğü şeklindeki iddiası, dolayısıyla ilk bakışta savunulması olanaksız olarak elenmemelidir.

216. Ancak, AİHM için, AİHS'nin amaçlarına uygun, delillerle ilgili gerekli ispat ölçütü “suçun kesin olarak veya her türlü makul şüpheden uzak olarak kanıtlanmış olması” ölçütüdür ve böyle bir ispat yeterli derecede kuvvetli, açık ve uygun sonuçların veya benzer çürütülmemiş fiili karinelerin bir arada var olmasına bağlı olabilir (bkz. *İrlanda – İngiltere*, 18 Ocak 1978 tarihli karar, Seri A no. 25, s. 65, § 161). Bu bağlamda, AİHM, Devlet'in, AİHS uyarınca, kurumlarının, görevlilerinin ve memurlarının hareketlerinden doğan sorumluluğunun, herhangi bir bireyin cezai mesuliyeti ile karıştırılmaması gerektiğini yineler (bkz., yukarıda anılan, *Avşar* § 284).

217. Dava hakkında, AİHM, başvuranın eşinin cinayetinin görgü tanığı olmadığını kaydeder. Başvuran tarafından atıfta bulunulan tanıkların kimliği belirsiz kalmış ve muhtelif sebeplerden dolayı tanıklık etmemişlerdir (bkz. yukarıda 30. paragraf). Bu bağlamda mevcut olan tek delil Adalı'nın vücudundan çıkarılan iki mermi kovanıdır. Bu mermi kovanlarının adli incelemesi, bunların “KKTC” sınırları içinde bulunan veya katili bilinmeyen cinayetlere ilişkin dosyalarda kayıtlı başka fişekler veya mermi kovanlarıyla uyumadığı tespitiyle sonuçlanmıştır. Başvuran tarafından şüpheli olarak adlandırılan kişiler, Kutlu Adalı cinayetine karışıklarına ilişkin iddiaları kuvvetli bir şekilde reddetmişlerdir (bkz. yukarıda 167. paragraf). Yetkililer tarafından, Abdullah Çatlı'nın Adalı'nın öldürülmesiyle ilgili olduğu iddiasına yönelik yürütülen soruşturma herhangi bir sonuç vermemiştir.

218. Ayrıca, başvuran, eşinin öldürülmesi sırasındaki mevcut şartlarla ilgili iddialarını kanıtlayamamıştır. Bu bağlamda, AİHM, *inter alia*, şunları kaydeder:

(a) Başvuranın iddia ettiği gibi, olay yerindeki ve civardaki sokak lambalarının Adalı'nın öldürülmesi sırasında kapalı olmadığı ve bunların Sivil Savunma Teşkilatı güç kaynağı tarafından çalıştırılmadığı anlaşılır (bkz. yukarıda 58. paragraf).

(b) Başvuranın iddia ettiği gibi, Sivil Savunma Teşkilatı'nın gizli bir teşkilat olduğu veya kendisine verilen görevlerden farklı özel görevler gerçekleştirdiği tespit edilmemiştir (bkz. yukarıda 79. paragraf).

(c) Güvenlik Kuvvetleri Komutanı'nın Adalı tarafından yazılan yazılar nedeniyle görevinden alındığı (bkz. yukarıda 94 ve 142. paragraflar) şeklindeki başvuranın iddiasının aksine, Mehmet Özdamar tarafından verilen sözlü delile göre hiçbir güvenlik komutanı herhangi bir sebeple işten çıkarılmamış veya görevinden ayrılmak zorunda bırakılmamıştır. Özellikle, Aziz Barnabas olayından sonra Galip Mendi görevinden alınmamıştır ve Adalı'nın öldürülmesinden iki gün önce adayı terk etmemiştir (bkz. yukarıda 78 ve 168. paragraflar).

(d) Ziya Kasapoğlu, cinayet gecesinde başvuranın ailesi veya polisi aramış olduğu, başvuranın kayınpederinin onun amiri olduğu ve olaydan sonra İnönü köyüne yerleşmiş olduğu şeklindeki başvuranın iddialarını reddetmiştir (bkz. yukarıda 93. paragraf).

(e) Hüseyin Demirci'nin yanıklar için hastaneye kabul edilmiş olduğu ve Adalı'yı kendisinin öldürmüş olduğunu iddia ederek hastane içinde ateş açmamış olduğu tespit edilmemiştir (bkz. yukarıda 99. paragraf).

(f) Hüseyin Demirci'nin Galip Mendi'ye danışman veya özel sekreter olarak vermiş olduğu veya "KKTC"nin herhangi bir devlet dairesinden maaş veya ekonomik yardım aldığı kanıtlanmamıştır (bkz. yukarıda 30, 99 ve 171. paragraflar).

(g) Albay Orhan Ceylan'ın silahı üzerinde yapılan balistik incelemeye göre, olay yerinde bulunan mermi kovanlarıyla herhangi bir benzerliğe rastlanmamıştır (bkz. yukarıda 125. paragraf).

(h) Refik Öztümen, başvuranın yengesine, soruşturmayı etkili olarak yürütmemesi için Güvenlik Kuvvetleri tarafından kendisine talimatlar verildiğini söylemiş olduğunu reddetmiştir (bkz. yukarıda 104 ve 150. paragraflar).

219. Yukarıda belirtilenlerin ışığında, AİHM, başvuranın ölümünün gerçekleştiği şartlara ilişkin iddiaların spekülasyon ve varsayımın ötesine gitmediğini gözlemler. Dolayısıyla, dava dosyasındaki belgelerin, her türlü makul şüpheden uzak olarak, başvuranın eşinin herhangi bir Devlet görevlisi veya Devlet makamları adına hareket eden bir kişi tarafından veya onun iştiraki ile başvuran tarafından iddia edilen şartlarda öldürüldüğü sonucuna varmayı mümkün kılmadığını değerlendirir.

220. Son olarak, AİHM, Hükümet'in, Kutlu Adalı'nın yeraltı teşkilatları tarafından öldürülüp öldürülmediğinden emin olmak amacıyla soruşturmasını genişletme talebini kabul etmeyi gerekli bulmadığını kaydeder, zira bu farklı herhangi bir sonuca götürmezdi.

Başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin olarak 2. maddenin ihlal edilmediğini belirtir.

2. Soruşturmanın yetersiz olduğu iddiasına ilişkin

221. AİHS'nin 1. maddesi uyarınca Devlet'in "kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanıma" genel görevi ile birlikte yorumlanan AİHS'nin 2. maddesi uyarınca yaşama hakkını koruma zorunluluğu, ayrıca, ima yoluyla, bireylerin şiddet kullanımı sonucu öldürülmüş olduklarında, bir çeşit etkili resmi bir soruşturma olmasını gerektirir (bkz., yukarıda anılan, *Kıbrıs* § 131; *Hugh Jordan – İngiltere*, no. 24746/94, § 105, AİHM 2001-III (alıntılar); *Akdeniz ve Diğerleri – Türkiye*, no. 23954/94, § 89, 31 Mayıs 2001 ve *Kaya – Türkiye*, 19 Şubat 1998 tarihli karar, *Reports* 1998-I, s. 324, § 86). Böyle bir soruşturmanın esas amacı yaşama hakkını koruyan iç hukukun etkili biçimde uygulanmasını teminat altına almak ve Devlet görevlileri veya kurumlarıyla ilgili davalarda onların sorumluluğu altında gerçekleşen ölümlerde onların mesuliyetini sağlamaktır. Bu amaçları ne tür bir soruşturmanın gerçekleştireceği farklı durumlarda değişiklik gösterebilir. Ancak, nasıl bir usul kullanılırsa kullanılsın, yetkililer, konu dikkatlerine sunulduktan sonra, kendi inisiyatifleriyle hareket etmelidirler. Resmi bir şikayette bulunmayı veya herhangi bir soruşturma işleminin yürütülmesi sorumluluğunu almayı en yakın akrabasının inisiyatifine bırakamazlar (bkz., örneğin, *mutatis mutandis*, *İlhan – Türkiye* [BD], no. 22277/93, § 63, AİHM 2000-VII ve yukarıda anılan *Avşar* § 393). Ayrıca, en yakın akrabasının, meşru haklarını korumak amacıyla prosedüre gerektiği kadar katılması gereklidir (bkz. yukarıda anılan *Hugh Jordan*, § 109, ve *Oğur – Türkiye* [BD], no. 21594/93, § 92, AİHM 1999-III, bu davada kurbanın ailesinin soruşturmaya ve mahkeme belgelerine erişim imkanı yoktu).

222.Devlet görevlileri tarafından yapıldığı iddia edilen kanunsuz bir öldürmeye yönelik soruşturmanın etkili olabilmesi için, genel olarak, soruşturmadan sorumlu olan ve soruşturmayı yürütenlerin, olaylarda adı geçen kişilerden bağımsız olmaları gereklidir (bkz *Güleç – Türkiye*, 27 Temmuz 1998 kararı, *Reports* 1998-IV, §§ 81-82, ve yukarıda anılan *Oğur*, §§ 91-92). Bu, yalnızca hiyerarşik ya da kurumsal bir bağlantının bulunmaması değil, fiili bir bağımsızlığın bulunmaması anlamına da gelir (bkz örneğin, *Ergi – Türkiye*, 28 Temmuz 1998, *Reports* 1998-IV, §§ 83,84. Bu davada, iddia edildiği üzere bir çatışma anında ölen bir kızın ölümünü soruşturan Cumhuriyet Savcısı'nın, adı olaylarda geçen jandarmalarca verilen bilgiye çok sıkı bir biçimde dayanmak suretiyle bağımsızlık sergilememesi söz konusu idi).

223.Soruşturmanın, bu tür davalarda kullanılan gücün, şartlar dahilinde haklı olup olmadığını belirlemeye (bkz yukarıda anılan *Kaya*, s.324, § 87) ve sorumluların bulunmasına ve cezalandırılmasına muktedir olması açısından da etkili olması gereklidir (bkz. yukarıda anılan *Oğur*, § 88). Bu, sonuca değil, yönteme dair bir yükümlülüktür. Yetkililerin, görgü tanığı ifadesi, adli tıp kanıtları ve uygun olduğu hallerde cinayet mahalline gidilmesi, balistik inceleme, ve eksiksiz yaralanma kaydı sağlayacak bir otopsi ile ölüm nedeni de dahil olmak üzere klinik bulguların objektif incelenmesi çerçevesinde olayla ilgili kanıtları sağlamak için imkanları dahilindeki adımları atmaları gerekli idi (otopsilerle ilgili olarak bkz. *Salman – Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 106, AİHM 2000-VII; klinik bulgularla ilgili olarak bkz *Tanrıkulu – Türkiye* [BD], no.23763/94, § 109, AİHM 1999-IV; adli tıp kanıtları ile ilgili

olarak bkz. *Gül – Türkiye*, no. 22676/93, § 89, 14 Aralık 2000; balistik inceleme ile ilgili olarak bkz. yukarıda anılan *Oğur*). Ölümün sebebini veya ölüme sebebiyet veren kişi veya kişileri tespit etme kabiliyetine zarar veren herhangi bir eksiklik, soruşturmanın bu standardı karşılamaması riskini taşıyacaktır.

224.Bu bağlamda, bir ivedilik ve makul süratlilik gereği de bulunmaktadır (bkz. *Yaşa – Türkiye*, 2 Eylül 1998 kararı, *Reports* 1998-VI, ss.2439-2440, §§ 102-104; *Çakıcı – Türkiye* [BD], no. 23657/94, §§ 80-87 ve 106, AİHM 1999-IV; yukarıda anılan *Tanrıkulu*, § 109, ve *Mahmut Kaya – Türkiye*, no. 22535/93, §§ 106-107, AİHM 2000-III). Belirli bir durumda bir soruşturmada ilerlemeyi önleyen engeller veya güçlükler olduğu kabul edilmelidir. Ancak, yetkililerin, bir ölümcül güç kullanımını veya bir kaybolma olayını soruşturmadaki süratliliği, genel olarak, kamunun hukukun üstünlüğüne olan güvenini muhafaza etmede ve kanunsuz fiillere karşma veya bu tür fiillere tolerans gösterme görüntüsünü önlemede esas olduğu düşünülebilir.

225.Başvuran, yetkililerce yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğu iddiasına ilişkin olarak birkaç şikayette bulunmuştur, Hükümet ise sözkonusu soruşturmanın AİHS'nin 2. maddesinde ifade bulan standardı karşıladığını iddia etmiştir. Dolayısıyla, AİHM, 2. maddenin prosedüre ilişkin bu boyutuna uygun hareket edilip edilmediğini inceleyecektir.

226.Tanıklardan alınan ifadelerin sayısına ve başvuranın yaptığı çeşitli şikayetlere cevaben yapılan soruşturmanın gösterdiği üzere, yerel makamların gerçekten de başvuranın eşinin öldürülmesine yönelik kapsamlı bir soruşturma yürüttüğünün gözlenmesi gereklidir. Yine de, soruşturmanın başlangıcından itibaren ciddi eksiklikler bulunmaktaydı.

227.Bu bağlamda, AİHM, soruşturmayı yürüten yetkililerin, bu trajik olayın aydınatabilecek olan bir ipucu bulmak bağlamında terasta ya da başvuranın evinde parmak izi almadığına dikkat çeker (bkz. 117., 139., ve 147. paragraflar). Bu son hususla ilgili olarak, olay mahallinin soruşturma makamlarınca denetlenmesinde hiçbir gözle görülür koordinasyon olmadığı da gözlenmelidir. Bunun tipik bir örneği, terasta ve evin içinde ne bulunduğuna dair hiçbir raporun bulunmadığı, ancak olaydan kısa bir süre sonra başvuran tarafından çekilen ve sonra AİHM'ye sunulan bir fotoğrafta, terasta bir bardak, bir şişe ve bir kül tablasının görülmesidir (bkz. 139. paragraf). Ayrıca, olay mahallini inceleyen polislerin terasın ya da evin içinin fotoğrafını çekmeyi düşünmemiş olması da şaşırtıcıdır.

228.AİHM, ayrıca, yetkililerce yapılan balistik incelemenin yetersiz olduğu kanısındadır. Özellikle, yetkililerin olay mahallinde bulunan mermi kovanlarını “KKTC” polis laboratuvarlarındakilerle karşılaştırmalarına rağmen, balistik testlerin kapsamını Türkiye'deki polis arşivlerini kapsayacak şekilde genişletmeye yönelik yapılmış hiçbir girişim kaydedilmemiştir (bkz. 125. ve 126. paragraflar). Soyalan'ın aksini iddia etmesine rağmen, Türkiye'de yapılmış bir balistik teste ilişkin hiçbir rapor AİHM'ye iletilmemiştir (*ibid.*).

229.AİHM, ayrıca, soruşturma makamlarının bazı kilit tanıklardan ifade almadığını gözlemler. Örneğin, yetkililer, başvuranın, Aziz Barnabas olayı ve eşinin öldürülmesi ile Galip Mendi tarafından *Yeni Düzen* gazetesine ve Kutlu Adalı'ya yapıldığı iddia edilen tehditler arasında bağlantıyla ilgili olarak dile getirdiği şüphelerden haberdar idi. Ancak, adının geçmesine ilişkin iddialarla ilgili olarak Galip Mendi'nin sorgulanmasına yönelik hiçbir girişimde bulunulmamıştır (bkz. 120., 140., 151., 167. paragraflar). Aynı şekilde, Ceylan'la birlikte Hüseyin Demirci'nin cinayeti işlediğine dair basında yer alan iddialardan haberdar olduktan sonra yetkililerin Orhan Ceylan'ın ifadesini derhal almaya yönelik hareket

ettiği görülmemektedir (bkz. 132. paragraf). Dolayısıyla, Ceylan ve Demirci'nin olaya karışmış olabileceğine yönelik soruşturma tatmin edici olmaktan uzak idi (bkz. 129., 132., ve 152. paragraflar). Ayrıca, vurulma olayından hemen sonra polis tarafından olay mahallinde yaşayan insanlardan epey ifade alınmış olmasına rağmen, o bölgedeki bütün insanların sorgulanıp sorgulanmadığına dair etkili bir kontrol olup olmadığı da şüpheli gözükmemektedir (bkz. 119. ve 148. paragraflar).

230.Hükümet, AİHM'ye, Ekim 2002'ye ait, yani başvuranın eşinin öldürülmesinden yaklaşık altı yıl yedi ay sonraya ait, tanık ifadeleri ve raporları içeren ek bir soruşturma dosyası sunmuştur. Kanıtları sözkonusu olaya ışık tutabilecek kilit tanıklar içeren bu soruşturmanın, ancak başvurunun iletilmesinden ve ardından Strazburg'da yapılan iki duruşmadan sonra yapılmış olması şaşırtıcıdır. Bu bağlamda, AİHM, Ekim 2002'ye kadar, yetkili makamların, olay mahalline ilk gelen polis memuru olan Eybil Efendi'nin ve mahallenin o tarihteki muhtarı olan ve polis memurlarıyla birlikte eve ilk giren Ali Rıza Görgüner'in ifadesini almak doğrultusunda hiçbir girişimde bulunmadıklarını not eder (bkz. 116. ve 117. paragraflar). Aynı şekilde, 18 Ekim 2002 tarihinde kadar Mustafa Asilhan'ın ifadesini almayı da düşünmemişlerdir (bkz. 128 paragraf).

231.Daha önce de not edildiği üzere, AİHM, başvuranın, eşinin öldürülmesinin bir gazetecilik faaliyetleriyle bağlantılı olduğu iddiasının mantıksız olmadığı kanısındadır (bkz. 215. paragraf). Ancak, yetkililerin, Adalı'nın öldürülmesinin ardındaki saikleri yeteri kadar soruşturmadığı kanısındadır. Dolayısıyla, cinayetin siyasi sebepleri olduğu veya Adalı'nın gazetecilik faaliyeti ile arasında bir bağlantı olduğunun soruşturulması için yeterli adımların atıldığı kesinliğe kavuşmamıştır. Aksine, yetkililerin, soruşturmanın daha ilk safhasında ve yetersiz bir temel üzerine bu ihtimali kapsam dışı bıraktığı gözükmemektedir (bkz. 120., 140., 144. 156 paragraflar). Ayrıca, AİHM, cinayetin saiklerini aydınatabilecek olan kanıtların bulunması amacıyla merhuma ait çalışmaların ve diğer eşyaların üzerinde hiçbir araştırma yapılmadığına işaret eder (bkz. 117. ve 147. paragraflar).

232.Son olarak, AİHM, yetkililerce yürütülen soruşturmada kamu araştırmasının bulunmadığı ve merhumun ailesine bilgi verilmediği hususu ile de ilgilenmektedir. Soruşturma dosyasının, soruşturmadaki gelişmeler ve soruşturmanın yürütülmesi hakkında bilgi edinmek için hiçbir yolu olmayan başvuranın erişimine açık olmadığını not eder. Başvuru, Hükümet'e iletilmesine kadar kendisine post-mortem ve balistik raporların bir kopyası verilmemiş ve ölüm vakasında görevli memur tarafından yapılan tahkikatta yer almak için davet edilmemiştir (bkz. 123. paragraf). AİHM, bu bağlamda, merhumun ailesinin veya hukuki mümessillerinin soruşturmaya dahil edilmesinin, onlara bilgi verilmesinin ve başka kanıt sunmalarının önemini vurgular (bkz. yukarıda anılan *Hugh Jordan*, § 92; yukarıda anılan *Oğur*, § 92; 24 Mayıs 1989 tarihli "Yasadışı, Keyfi ve Toplu İnfazların Önlenmesi İçin İlkeler"le ilgili BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi Kararının (1989/65) 16. Bölümü)

233.Yukarıda anlatılar ışığında, AİHM, ulusal makamların başvuranın eşinin öldürülmesini çevreleyen koşullara yönelik etkili ve yeterli bir soruşturma yapmadığı kanısındadır. Buna göre, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesine dair itirazını reddetmiş (bkz. 190. paragraf) ve 2. maddenin usul açısından ihlal edildiğine karar vermiştir.

II.AİHS'NİN 3., 8. VE 14. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

234.Başvuran, eşinin ölümünden sonra, “KKTC” yetkililerinin sürekli bir taciz, korkutma ve ayrımcılığına maruz kaldığını ve bunun AİHS’nin 3., 8. ve 14. maddelerinde ifade bulan haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

235.3. madde şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

8. madde:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.”

14. madde:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

A.Tarafların görüşleri

1.Başvuran

236. Başvuran, çeşitli olaylara istinaden (bkz. 38-45 paragraflar), iddia edilen davranışların, insanlık dışı ve küçültücü muamele ve cezaya ve özel ve aile yaşam hakkına yapılmış bir müdahaleye vardığını öne sürmüştür. Ayrıca, kendisi ve eşinin siyasi ve diğer görüşlerinden dolayı, ve/veya “KKTC” ve sorumlu Hükümet’in politikaları ve davranışlarını kamu tarafından bilinen bir eleştirmenin dul eşi olarak, yetkililerin ayrımcı muamelesine maruz kaldığını ileri sürmüştür.

2.Sorumlu Hükümet

237.Sorumlu Hükümet, sözkonusu iddiaların temeli olmadığını ifade etmiş ve bunların yetkililerce yürütülen soruşturma sonrasında temelsiz olduğunun kanıtlandığını öne sürerek itiraz etmiştir. Ayrıca, sözkonusu şikayetlerin, AİHM’de dosyaya dahil edilmelerinden önce yetkililerin dikkatine sunulmadığını not etmiştir.

3.Kıbrıs Hükümeti

238.Kıbrıs Hükümeti, başvuranın maruz kaldığı muamelenin, başvuranda korku ve sıkıntı ile birlikte utanç ve aşağılanmaya varan duygular oluşturduğunu ve dolayısıyla insanlık dışı ve küçük düşürücü muameleyle vardığını öne sürmüştür. Ayrıca, başvurancanın iddia edilen her AİHS ihlalinin, eşinin siyasi görüşleri veya sorumlu Devlet’in politikalarının ve

uygulamalarının başvuran tarafından mütemadiyen ve çekinmeden açıkça eleştirmesinden kaynaklandığını iddia etmiştir.

B.AİHM'nin değerlendirmesi

239.AİHM, başvuranın, “KKTC” yetkililerince taciz, korkutma ve ayrımcı davranışları ile ilgili olarak birkaç iddia öne sürdüğünü not eder. Bu iddiaların olgusal temeline Hükümet tarafından kati olarak itiraz edilmiştir. Dolayısıyla, sözkonusu iddianın makuliyeti, tarafların AİHM'ye ilettiği yazılı ve diğer kanıtlar ışığında ve AİHS'nin ihlali iddialarının bir temeli olup olmadığını tespit ederken kullandığı kanıt standardını, yani “hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde” kanıt standardı dikkate alınarak test edilmelidir (bkz. yukarıda anılan *İrlanda*, § 161). Bu tür bir kanıt, yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarımların veya benzer çürütülmemiş karinelerin bulunması halinde ulaşılabilir.

240.Bu davada, iddia edildiği üzere, başvuranın taciz, korkutma ve ayrımcılığa maruz kalıp kalmadığına dair birkaç olgu şüphe uyandırmaktadır. AİHM, birkaç örnekle, görünüşe bakılırsa, başvuranın aracının lastiğinin birisi tarafından indirildiği için değil, eksi ve yıpranmış olduğu için indiğine dikkat çeker. Musa Öneral'ın, su tankındaki sızıntıyı tamir etmek için başvuranın bahçesine girdiği görünmektedir. Adalı'nın fotoğrafının, “KKTC” yetkilileri veya sorumlu Hükümet için çalışan bir şahıs tarafından başvuranın bahçesinden alındığına dair hiçbir kanıt yoktur. Aynı şekilde, başvuranın köpeğine Devlet yetkilileri tarafından işkence yapıldığı veya köpeğin yine Devlet yetkililerince öldürüldüğü de kesin değildir (bkz. 161. paragraf). Ayrıca, başvuran, Hükümet'in başvuranın posta ve iletişimine yetkililerce müdahale edildiğine ilişkin itirazına reddedebilecek herhangi bir somut kanıt ortaya koyamamıştır.

241.Bu tespitler ışığında ve aksi bir kanıtın yokluğunda, başvurana yönelik taciz, korkutma ve ayrımcılık eylemlerinin varlığını kesinleştirmek için gerekli olan kanıt standardını dikkate alarak, AİHM, AİHS'nin 3., 8. ve 14. maddelerinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

Bu tespit, Hükümet'in hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin itirazının incelenmesini gereksiz kılmıştır (bkz. 191. paragraf).

III.AİHS'NİN 6. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

242.Başvuran, yetkililerin, eşinin öldürülmesine ilişkin koşullara yönelik ivedi, tarafsız, tam ve etkili bir soruşturma yürütmemesinin AİHS'nin 6 § 1. ve 13. maddelerini ihlal ettiğini öne sürerek şikayetçi olmuştur.

243.6 § 1. maddenin ilgili bölümleri şöyledir:

“Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, ... konusunda karar verecek olan, ... bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

13. maddeye göre:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

A.Tarafların görüşleri

1.Başvuran

244.Başvuran, AİHS’nin 6 § 1. maddesi kapsamında, eşinin ölümüne ilişkin koşullara yönelik tarafsız ve bağımsız bir soruşturma yapılmamasından dolayı, Devlet görevlilerince işlendiği iddia edilen cinayete ilişkin tazminat yoluna başvurma hakkını belirlemek için mahkemelere etkili erişiminin engellendiğini ifade etmiştir. Ayrıca, “KKTC” yönetiminde olan bölgedeki siyasi koşullar ve başvuranın davasına ilişkin olaylar, başvuranın bağımsız ve tarafsız adalete ulaşmasını daha da imkansız kılmıştır.

245.Başvuran, AİHS’nin 13. maddesi kapsamında, eşinin öldürülmesine ilişkin koşullara yönelik olarak, yetkililerin, Türkiye’nin yapmakla yükümlü olduğu ivedi, tarafsız ve kapsamlı bir soruşturmayı yapmamasının ve etraflı bir post-mortem muayene yapmamasının, soruşturma ve kamu kovuşturmasından sorumlu olanların da, “KKTC” yönetiminin veya sorumlu Devlet görevlilerinin işlediği iddia edilen siyasi cinayetlere benzeri bir yanlı yaklaşımları olduğunu gösterdiğini ileri sürmüştür. Başvuran, aynı durumun, kendisine yönelik yapılan gözetleme, taciz, korkutma ve ayrımcılık kampanyası iddiaları için de geçerli olduğunu iddia etmiştir. 13. maddenin ayrı bir ihlali olarak, “KKTC” yönetiminde olan bölgede hukukun bağımsızlığı sağlanmamış olduğundan kendisine bir hukuk yolu imkanı tanınmamıştır, bu da nitelikli avukatların, etkili yasal tazmin elde edebilmesinde hukuki yardım yapmayı mütemadiyen reddetmeleri sonucunu beraberinde getirmiştir.

2.Sorumlu Hükümet

246.Sorumlu Hükümet, başvuranın iddialarını reddetmiş ve “KKTC”de gerek uygulanabilir gerek işlevi olan ve dolayısıyla başvuranın yararlanabileceği iç hukuk yolları olduğunu öne sürmüştür. Örnek olarak, başvuranın yaptığı başvurudan sonra “Kutlu Adalı Vakfı”na bir “KKTC” mahkemesi tarafından izin verildiğine işaret etmiştir.

247.Hükümete göre ayrıca, “KKTC” yetkilileri, başvuranın eşinin ölümüne yönelik ivedi ve yeterli bir soruşturma yapmıştır. Yetkililer, Adalı üzerinde post-mortem muayene de yapmışlar ve Adalı cinayetinin siyasi olduğu iddialarına karşı yanlı bir yaklaşım sergilememişlerdir. Bu iddia, asla kesinlik kazanmamış bir varsayım idi. Buna ek olarak, başvuranın “gözetlenme, taciz, ve korkutma”ya ilişkin iddiaları temelsizdi ve yetkililerin dikkatine hiçbir zaman sunulmamıştı. Ayrıca, “KKTC” deki mahkemelerin ve hukuk mesleğinin bağımsız olmadığına dair iddialarının aslı yoktu.

3.Kıbrıs Hükümeti

248.Kıbrıs Hükümeti, “KKTC”deki sözde mahkemelerin, kuruluş ve işlev bakımından bağımsız ve tarafsız olmadığını belirtmiştir. Başvuranın kuzeyde hukuki temsil sağlayamaması ve Adalı’nın ölümüne yönelik ivedi, kapsamlı ve tarafsız bir soruşturma yapılmamasının yanı sıra, başvuranın, tazminat ve özel hayat haklarını talep etmek için mahkemelere erişim imkanı yoktu. Sorumlu Devlet ve “mahkemeleri”nin başvurana destek

verecek gibi gözükmüyordu. AİHM’de şu anda görülmekte olan davalarının durumu, etkili olmadıklarının açık bir kanıtıdır.

B.AİHM’nin değerlendirmesi

1.6. maddeye ilişkin olarak

249.AİHM, başvuranın “KKTC” mahkemelerinde tazminat aramak için hiçbir girişimde bulunmadığını not eder. Dolayısıyla, bu davada, iddiaları hakkında hüküm verip veremeyeceğinin belirlenmesi mümkün değildir. AİHM, başvuranın bir mahkemeye erişiminin olmamasına ilişkin şikayetinin, soruşturma mercilerinin başvuranın eşinin öldürülmesiyle ele alma biçimine ilişkin daha genel şikayeti ile, bunun, öldürme sonucunda başvuranın karşı karşıya kaldığı sıkıntıları tazmin etmeye yarayacak etkili hukuk yollarına erişim üzerindeki etkileri ile bağlantılı olduğu kanısındadır. Bu şartlar altında, AİHM, kendi içtihadı uyarınca, (bkz. örneğin, *Gündem – Türkiye*, 25 Mayıs 1998, *Reports* 1998-III s.1136, § 74; ve yukarıda anılan *Kaya*, s.329, § 105), bu şikayeti, Devlet’lerin, 13. madde çerçevesinde, iddia edilen AİHS ihlalleri bağlamında etkili bir hukuk yolu sağlamak şeklinde daha genel yükümlülükleri kapsamında incelemenin uygun olacağı kanısındadır.

2.13. maddeye ilişkin olarak

(a)Genel ilkeler

250.AİHM, yerel hukuki düzende her ne şekilde tanımlanmış olursa olursa olsun, AİHS’nin 13. maddesinin hak ve özgürlüklerinin özünü hayata geçirmek için ulusal düzeyde bir hukuk yolunun sağlanmasını teminat altına aldığını tekrarlar. Dolayısıyla, 13. maddenin maksadı, bu madde kapsamında Sözleşmeciler Devlet’lere AİHS yükümlülüklerine uygun hareket etme şekline ilişkin bir takdir yetkisi tanınmış olmasına rağmen, AİHS’nin 13. maddesinin maksadının, AİHS kapsamında yapılmış “savunulabilir bir şikayet”in konusuna ilişkin bir hukuk yolu ve uygun tazminat sağlamaktır. 13. madde yer alan yükümlülüğün kapsamı, başvuranın AİHS çerçevesinde yaptığı şikayetin niteliği bağlı olarak değişebilir. Yine de, 13. madde ile şart koşulan hukuk yolunun, gerek uygulamada gerekse hukuk açısından “etkili” olması gereklidir, özellikle de hayata geçirilmesinin, sorumlu Devlet yetkililerinin fiilleri ve ihmalleri ile haksız olarak engellenmemesi gereklidir (bkz. yukarıda anılan *Aksoy*, s.2286, § 95; *Aydın – Türkiye*, 25 Eylül 1997 kararı, *Reports* 1997-VI, ss.1895-96, § 103; ve yukarıda anılan *Kaya*, § 106).

(b) Başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin olarak

251.Yaşam hakkının korunmasının temel önemi ışığında, 13. madde, uygun olan hallerde tazminat ödenmesine ek olarak, yaşamın elden alınmasından sorumlu olanların belirlenmesi ve cezalandırılmasını ve müştekinin soruşturma sürecine etkili erişimini sağlayacak kapsamlı ve etkili bir soruşturma yapılmasını gerektirir (bkz. yukarıda anılan *Kaya*, ss.330-31, § 107).

252.Bu davada sunulan kanıtlar temelinde, AİHM, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde Devlet görevlilerinin başvuranın eşinin öldürülmesini gerçekleştirdiği veya bu olaya karışıklarının kanıtlandığını tespit etmemiştir (bkz. 219. paragraf). Ancak, geçmiş davalarda karar verdiği üzere, bu tespit, 2. madde bağlamında yapılan şikayetin, 13 maddenin maksadı bakımından “savunulabilir” bir şikayet olmasını engellemez (bkz. *Boyle ve Rice- İngiltere*, 27

Nisan 1988, Seri A no. 131, s. 23, § 52; yukarıda anılan *Kaya*, ss. 330-31, p 107; ve yukarıda anılan *Yaşa*, s. 2442, § 113)ç Bu bağlamda, AİHM, başvuranın eşinin kanunsuz bir öldürme olayının kurbanı olduğunun ihtilaf konusu olmadığını gözlemler. Buna göre, 2. madde kapsamındaki şikayetin, AİHS'nin 13. maddenin maksatları açısından savunulabilir olduğu kanısındadır.

253.Dolayısıyla, yetkililerin başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin koşullara yönelik etkili bir araştırma yapma yükümlülüğü bulunmaktaydı. Yukarıda bahsedilen gerekçelerden dolayı (bkz 221-233 paragraflar), 2. madde yükümlülüklerinin gerektirdiklerinden daha kapsamlı olan 13. maddede yer alan yükümlülükleri uyarınca hiçbir soruşturma yapılmadığı düşünülebilir (bkz. yukarıda anılan *Kaya*, ss. 330-31, § 107). Dolayısıyla AİHM, başvurana, eşinin ölümüne ilişkin olarak etkili bir hukuk yolu ve böylelikle, uygun bir tazminat da dahil olmak üzere, faydalanabileceği diğer tazmin yolları tanınmadığını tespit etmiştir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

(c)Başvurana yapıldığı iddia edilen taciz, korkutma ve ayrımcılık

254.AİHM, bu davada sunulan kanıtlar temelinde, başvuranın “KKTC” yetkililerinin taciz, korkutma ve ayrımcılığına maruz kaldığının kesinleştiğini tespit etmemiştir (bkz. 239-241 paragraflar). 13. maddede yer alan şartlar ele alındığında, başka bir maddenin ihlalinin, maddenin uygulanması için ön koşul olmadığını tekrarlar (bkz. Yukarıda Boyle ve Rice, s.23, § 52). Ancak, AİHM, başvuranın AİHS'nin 3., 8. ve 14. maddeleri çerçevesinde yaptığı temel şikayetlere ilişkin yukarıdan bahsedilen tespitlerini dikkate alarak,”KKTC” yetkililerinin kötü davranışlarını görünürde temelini ortaya koyduğu sonucuna varamaz. Bu bağlamda, başvuranın Hükümet'in görüşlerini çürütmediğine ve yerel yetkililerin kendisinin şikayetlerine yönelik soruşturmasının sonuçlarına dikkat çeker (bkz. 240. paragraf).

255.Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, yukarıda bahsedilen durumun başvuranın etkili hukuk yolu hakkının ihlali olarak görülemeyeceği kanısındadır.

Dolayısıyla, bu bağlamda AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmemiştir.

IV.AİHS'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

256.Başvuran, eşinin kanunsuzca öldürülmesinin, aynı zamanda AİHS'nin 10. maddesine ifade bulan ifade özgürlüğü hakkına müdahale teşkil ettiğini iddia etmiştir. Söz konusu maddeye göre:

“1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim

koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.”

257.Başvuran, Kutlu Adalı’nın sorumlu Devlet’in politikalarını ve uygulamalarını ile Türk kontrolünde olan kuzey Kıbrıs’taki görevlileri sertçe eleştiren görüşlerini açıkça ifade etmek sebebiyle öldürüldüğünü ileri sürmüştür.

258.Hükümet, bu iddiaların olgusal temeline itiraz etmiş ve Adalı’nın siyasi sebepler veya görüşleri yüzünden öldürüldüğüne dair hiçbir kanıt olmadığını vurgulamıştır.

259.Kıbrıs Hükümeti, başvuranın eşinin öldürülmesinin sebebinin, sorumlu Devlet’in işgal edilmiş Kıbrıs’taki yönetimini açıkça eleştirmesi olduğunu öne sürmüştür.

260.AİHM, başvuranın iddialarının AİHS’nin 2. maddesinde incelenen aynı olgulardan kaynaklandığını not eder. Dolayısıyla, sözkonusu şikayeti ayrı olarak incelemenin gerekli olmadığı kanısındadır.

V.AİHS’NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

261.Başvuran, Türk ve Kıbrıslı Türk yetkililerin, kendisinin, güney Kıbrıs’taki bir radyo istasyonunun düzenlediği bir toplantıya katılmak için “yeşil hat”ı geçmesine izin vermemesinin, AİHS’nin 11. maddesinde ifade bulan toplantı yapma özgürlüğünü ve bu bağlamda Kıbrıslı Rumlarla toplantı yapma özgürlüğünü ihlal ettiğini öne sürerek şikayetçi olmuştur. 11. maddeye göre:

“1. Herkes asayiş bozmayan toplantılar yapmak, demek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.”

A.Tarafların görüşleri

1.Başvuran

262.Başvuran, hattın Kıbrıs Hükümeti’nin kontrolünde olan bölümünde bir radyo istasyonu tarafından 20 Haziran 1997 tarihinde düzenlenecek olan toplantıya davet edildiğini belirtmiştir. Başvuran ve kızı önceden, diğer tarafa geçme izni için “KKTC” yönetiminin Dışişleri Bakanlığı’na müracaat etmiştir. Herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin izin talebi reddedilmiş, ancak kuzeydeki gazetecilere izin verilmiştir. Bu önlem, AİHS’nin 11. maddesinde yer alan toplantı yapma özgürlüğünü ihlal etmiştir.

2.Sorumlu Hükümet

263.Hükümet, başvuranın savlarına itiraz etmiş ve başvuranın, yalnızca bu tür bir toplantı sebebiyle toplantı yapma özgürlüğü hakkının ihlal edilmediğini öne sürmüştür. Bu bağlamda, “KKTC” ile güney Kıbrıs arasındaki “yeşil hat”ın geçilmesinin, “KKTC” kanunlarıyla düzenlendiğini ve bu konuda genel kısıtlamaların bulunduğunu vurgulamıştır. Bu, zaman zaman gerekli görülen güvenlik önlemlerine bağlıdır. Kontrol noktalarında ya da sınırda gösteri veya şiddet içeren protestolar meydana geldiğinde, hattı geçmek emniyetli olmuyordu ve taraflardan biri izinleri askıya alabiliyordu. Sonuç olarak, “KKTC” yetkililerinin amacı, başvurana veya kızına ayrımcılık yapmak değil, adada barışı muhafaza etmek için tüm Kıbrıslı Türklerin korunmasını temin etmektir.

264.20 Haziran 1997 tarihinde adanın Rum tarafında bir radyo istasyonu tarafından düzenlenen toplantıyla ilgili olarak, toplantı yalnızca gazetecilere yönelikti ve başvuranın bu toplantıda bulunması, siyasi propaganda amacıyla suistimal edilebilirdi.

2.Kıbrıs Hükümeti

265.Kıbrıs Hükümeti’ne göre, yetkililerin başvuranın Kıbrıs’ın güney bölümüne gitmesine izin vermeyi reddetmeleri, AİHS’nin 11. maddesini ihlali etmiştir ve sorumlu Hükümet, başvurana ortaya koyulan kanıtları çürütecek ikna edici herhangi bir kanıt sunmamıştır.

B.AİHM’nin değerlendirmesi

1.Genel ilkeler

266.AİHM, ilk olarak, toplantı yapma özgürlüğünün demokratik bir toplumda temel bir hak olduğunu ve ifade özgürlüğü gibi, bu tür bir toplumun temellerinden biri olduğunu gözlemler. Dolayısıyla, kısıtlayıcı olarak yorumlanmamalıdır (bkz. yukarıda anılan *Djavit An – Türkiye*, § 54; *G – Almanya*, no. 13079/87, 6 Mart 1989 tarihli Komisyon kararı, DR 60, s. 256; *Rassemblement jurassien ve Unité jurassien – İsviçre*, no. 8191/78, 10 Ekim 1979 tarihli Komisyon kararı, DR 17, s. 93; ve *Rai ve Diğerleri – İngiltere*, no. 25522/94, 6 Nisan 1995 tarihli Komisyon kararı, DR 81-A, s.146). Şu halde, bu hak, özel toplantıları, açık alanlardaki toplantıları, statik toplantıları, toplu geçitleri kapsar ve bireyler ile toplantıyı organize edenler tarafından kullanılabilir (yukarıda anılan *Rassemblement jurassien ve Unité jurassien*, ve *Christians Against Racism and Fascism – İngiltere*, no. 8440/87, 16 Temmuz 1980 tarihli Komisyon kararı, DR 21, s.138).

267.Ayrıca, AİHM, Devletlerin barış ortamında toplanma hakkını yalnızca korumaları değil, aynı zamanda bu hak üzerinde dolaylı olarak haksız kısıtlamalar uygulamaktan kaçınmaları gereklidir (bkz. yukarıdan anılan *Djavit An – Türkiye*, § 57). Son olarak, AİHM, 11. maddenin ana maksadının bireyi, kamu mercilerinin, korunan hakların kullanılmasına keyfi müdahale etmelerine karşı korumak olmasına rağmen, ek olarak, bu hakların etkili kullanılmasını temin etmek bakımından kesin yükümlülükler bulunabilir (bkz. yukarıda anılan *Christians Against Racism and Fascism*, s. 148).

2.Yukarıdaki ilkelerin bu davaya uygulanması

(a)Bir müdahale olup olmadığı

268.AİHM, ilk olarak, “KKTC” yetkililerinin 1996’nın ikinci yarısından sonra, kısıtlamalar ve aslen yasaklar getirmek suretiyle, iki toplum arasındaki temaslara ilişkin edindiği sert yaklaşımla ilgili olarak, *Kıbrıs – Türkiye* ve *Djavit An – Türkiye* davalarındaki tespitlerini tekrarlar (bkz. yukarıda anılan iki karar, sırasıyla §§ 368-69 ve § 59).

269.Bu davada, AİHM, başvuranın 20 Haziran 1997 tarihinde güney Kıbrıs’ta yapılan toplantıya katılmasına izin verilmediğini not eder. Bu durumda, yetkililerin başvurana izin vermeyi reddetmesi, kendisinin orada iki toplumlu bir toplantıya katılmasını ve sonuç olarak her iki toplumdan insanlarla barış ortamında toplantıya katılmasının engellemiştir. Bu bağlamda, AİHM, sözkonusu engellemenin, tıpkı yasal bir engel gibi, bir AİHS ihlaline varlığını gözlemler (bkz. *Loizidou – Türkiye*, 18 Aralık 1996 kararı, *Reports*, 1996-VI, § 63).

270.Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, başvuranın AİHS’nin 11. maddesiyle teminat altına alınan toplanma hakkına müdahale edildiği sonucuna varmıştır.

(b)Müdahalenin haklı olup olmadığı

271.Bu tür bir müdahale, “kanunla öngörülmemiş” ise, 2. fıkra çerçevesinde bir ya da birden fazla meşru amaç için yapılmamış ise ve bu amaçların elde edilmesi için “demokratik bir toplumda gerekli” değil ise, 11. madde ihlal edilmiş olacaktır.

272.AİHM, öncelikle, sözkonusu müdahalenin kanunla öngörülüp öngörülmediğini tayin edecektir. Bu bağlamda, “kanunla öngörülen” ifadesinden doğan gerekliliklerden birinin, sözkonusu önlemin önceden gelebileceğini görmek olduğunu tekrarlar. Bir kural, bir bireyin davranışını düzenlemesini sağlamak bakımından yeterince net ve doğru formüle edilmemişse, bir “kanun” olarak görülemez: birey, - gerektiğinde uygun bilgilendirme ile – şartlar dahilinde mümkün olduğu kadar, belirli bir davranışın beraberinde getireceği sonuçları önceden görebilmelidir (bkz. örneğin *Rekvényi – Macaristan* [BD], no. 25390/94, § 34, AİHM 1999-III).

273.Bu davada, sorumlu Hükümet, “KKTC” ve güney Kıbrıs arasındaki “yeşil hat”ın geçilmesine dair genel kısıtlamalara atıfta bulunmuştur. “KKTC”de, kuzey Kıbrıs Türklerinin, iki toplumlu toplantılara katılmak için “yeşil hat”tan güney Kıbrıs’a geçmelerine izni vermeyi düzenleyen herhangi bir kanun veya önleme atıfta bulunmamıştır. Ayrıca, bu tür izinlerin ne zaman verilmediğine dair herhangi bir bilgi sunmamıştır.

274.Benzer bir konuya ilişkin olarak *Djavit An – Türkiye* (yukarıdan anılan, § 67) davasındaki tespitini ve elindeki bu davanın koşullarını dikkate alarak, AİHM, bu davada, kuzey Kıbrıs’ta yaşayan Kıbrıslı Türklere, “yeşil hat”tan güney Kıbrıs’a geçerek Kıbrıslı Rumlarla barış ortamında toplantı yapmak için izin verilmesini düzenleyen uygulanabilir hiçbir kanun bulunmadığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, başvuranın toplanma hakkına kısıtlama getirme şekli, AİHS’nin 11 § 2. maddesinin anlamı kapsamında “kanunla öngörülmüş” değildir.

275.Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, AİHS’nin 11 § 2. maddesi ile şart koşulan diğer gerekliliklerin karşılanıp karşılanmadığını incelemenin gerekli olduğu kanısında değildir.

Dolayısıyla, AİHS’nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

VI.AİHS’NİN 34. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

276. Başvuran, sorumlu Hükümet’in, kendisinin AİHM’ye bireysel başvuru hakkından etkili olarak faydalanmasını engellemeye çalıştığını ve bunun AİHS’nin 34. maddesini ihlal ettiğini öne sürerek şikayetçi olmuştur. Söz konusu maddenin ilgili bölümlerine göre:

“İşbu Sözleşme ve Protokollerinde tanınan hakların Yüksek Sözleşmeciler Tarafından biri tarafından ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, hükümet dışı her kuruluş veya kişi grupları Mahkeme’ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeciler Tarafından bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler.”

277. Başvuran, 4 Aralık 1999 tarihinde, sorumlu Devlet’in eski Hükümet Ajansı Prof. Bakır Çağlar ile görüşüğünü, ve Çağlar’ın başvurana AİHM’ye başvuru hakkında sorular sorduğunu ileri sürmüştür. Çağlar ayrıca, şayet AİHM’de davayı kazanırsa, başvuranın suikaste uğrayacağını ve kızının bursunun kesileceğini söyleyerek tehdit etmiştir.

278. Sorumlu Hükümet, başvuranın iddiasına itiraz etmiş ve *Loizidou – Türkiye* davasında Hükümet Ajansı olan Çağlar’ın, görevinden ayrıldığını ve dolayısıyla Türk Hükümeti’ni temsil etmediğini belirtmiştir.

279. Kıbrıs Hükümeti, bu konu hakkında görüş bildirmemiştir.

280. AİHM, söz konusu tarihte Prof. Çağlar’ın Türk Hükümeti adına çalıştığının öne sürülmediğini veya buna ilişkin bir gösterge olmadığını gözlemler. Ayrıca, başvuranın AİHM delegelerine sunduğu sözlü kanıtlardan, Prof. Çağlar’ın amacının başvuranı başvurusundan vazgeçirmeye ikna etmekten ziyade, onu AİHM’de temsil etmek olduğu görülmektedir (bkz. 45. paragraf). Bu gerekçelerden dolayı, AİHM, Prof. Çağlar’ın iddia edilen davranışının sorumlu Hükümet’e yüklenemeyeceği kanısındadır.

Dolayısıyla, AİHS’nin 34. maddesi ihlal edilmemiştir.

VII.AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

281. AİHS’nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafından iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A.Maddi tazminat

282. Başvuran, AİHM’den eşinin kazanç kaybının tazminat olarak kendisine ödenmesine karar vermesini talep etmiştir. Ailesinin, eşinin “KKTC”deki kamu görevi nedeniyle aldığı emekli maaşını alma haklarını kaybettiklerini not etmiştir. Aldığı dul maaşı, Kutlu Adalı’nın alacağı emekli maaşından miktar olarak daha azdı. Başvuran ayrıca, adil tazmin değerlendirmesinde, AİHM’den, “KKTC”nin ve Türk yetkililerin, AİHM’ye başvurma hakkından etkili olarak faydalanmayı engelleme çabalarının sonucunda çocuklarının kariyerlerinin zarar gördüğü gerçeğini de dikkate almasını talep etmiştir.

283.Sorumlu Hükümet, başvuranın bu başlık altındaki iddialarına ilişkin olarak hiçbir görüş bildirmemiştir.

284.AİHM, AİHS ihlali teşkil ettiği ileri sürülen hususlarla başvuranın maruz kaldığı iddia edilen maddi zarar arasında hiçbir sebep sonuç bağı olmadığını gözlemler (bkz. yukarıda anılan *Çakıcı* ve *Djavit An*, sırasıyla §§ 127 ve 80). Dolayısıyla, başvuranın bu başlık altındaki talebini reddeder.

B.Manevi tazminat

285.Başvuran, herhangi bir meblağ belirtmeden, AİHM'den, kendisine manevi tazminat ödenmesine karar vermesini talep etmiştir. AİHM'den, Kutlu Adalı'nın ölümü sebebiyle kendisi ve çocuklarının içine düştüğü büyük sıkıntı ve acı ile endişe, çaresizlik ve hayal kırıklığını ve Adalı'nın ölümüne yönelik bağımsız ve etkin bir soruşturma yapılmaması ve faillerin adalete huzuruna çıkarılmamasını dikkate almasını talep etmiştir. Başvuran ayrıca, yetkililerin kendilerine yönelik yaptıkları taciz ve korkutma kampanyası nedeniyle ailesinin çektiği sıkıntıyı dikkate almıştır.

286.Sorumlu Hükümet, başvuranın talebine ilişkin olarak görüş bildirmemiştir.

287.AİHM, AİHS'nin 2. maddesinde yer alan usuli yükümlülüğe ve 13. maddesine aykırı olarak, yetkililerin başvuranın eşinin öldürülmesini çevreleyen koşullara yönelik etkili bir soruşturma yapmadığını tekrarlar. Ayrıca, başvuranın toplanma hakkının, yetkililerin, başvuranın, Kıbrıslı Rumlarla iki toplumlu bir toplantıda bir araya gelmek için Kıbrıs'ın güneyine geçmesini reddetmesi sebebiyle ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Benzer davalardaki yerleşik içtihadı ışığında (bkz. *Tepe – Türkiye*, no. 27244/95, § 212, 9 Mayıs 2003; *Tekdağ – Türkiye*, no. 27699/95, § 117, 15 Ocak 2004; ve yukarıda anılan *Gjavit An*, § 84) ve dava olaylarını dikkate alarak, AİHM, ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek ve başvuranın banka hesabına yatırılmak üzere, 20.000 Euro ve uygulanabilecek her türlü verginin ödenmesine karar vermiştir.

C.Mahkeme masrafları

288.Başvuran, Sözleşme kurumlarında davasının hazırlık ve sunuluşu esnasında yapılan masraflar ve ücretler için toplam 319.783,85 Sterlin (464.534,44 Euro) ve uygulanabilecek her türlü verginin ödenmesini talep etmiştir. Bu meblağ, başvuranın Londra'da bulunan Bindman & Partners hukuk bürosuna bağlı İngiliz hukuki mümessillerinin, önde gelen bir avukatın, hukukçuların, bir stajyer avukatın ve yöneticilerin masraflarını (adli çalışmalar, İngilizce – Türkçe ve Türkçe – İngilizce çeviri ve özetler, telefon konuşmaları, posta, fotokopi ve kırtasiye) kapsamaktaydı. Bu meblağ, (1)1 Nisan 2000'e kadar yapılan 149.757,74 Sterlin masrafı (2) 1 Mayıs 2002'ye kadar yapılan 72.276,11 Sterlini ve (3) başvurunun sonuçlanmasına kadar yapılacağı tahmin edilen 97.750 Sterlin masrafı kapsamaktadır.

289.AİHM, başvuranın AİHS çerçevesindeki şikayetlerini yalnızca kısmen ortaya koyduğuna dikkat çeker. Ancak, bu davanın, Strazburg'ta bir duruşma ve hem Strazburg hem Lefkoşa'da tanıklardan kanıt almak dahil olmak üzere, ayrıntılı inceleme gerektiren karmaşık hukuki ve olgusal konular içermekteydi. AİHM, bu bağlamda, yalnızca gerektiği için ve gerçekten yapılmış masrafların AİHS'nin 41. maddesi çerçevesinde ödenebileceğini tekrarlar.

290.Bu bağlamda, AİHM, bu davada, tüm mahkeme masraflarının gerektiği için ve gerçekten yapıldığı hususunda ikna olmamıştır. Hukuki mümessillerin, seyahat ile, birbirleri ve üçüncü taraflar ile istişareleriyle ilgili olarak talep ettikleri meblağların bir bölümünün abartılmış olduğu kanısındadır. AİHM, başvuranın İngiliz avukatları ve danışmanlarıyla ilgili olarak belirttiği toplam adli çalışma saatinin ve her çalışma saati başına olan meblağın aşırı olduğunu kanısındadır. Dolayısıyla, tüm adli masrafların gerektiği için ve gerçekten yapıldığının kanıtlanmadığını tespit etmiştir. Benzer davalardaki içtihadı ışığında, (bkz. yukarıda anılan *Tepe ve Akdağ*), başvuranın taleplerinin ayrıntılarını dikkate alarak, AİHM, başvurana, ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Sterlin'e çevrilmek ve başvuranın İngiltere'deki hukuki mümessillerinin banka hesabına yatırılmak ve Avrupa Konseyi'nden alınan 7.236,74 Euro yasal yardım çıkarılmak üzere, 75.000 Euro ve her türlü verginin ödenmesine karar vermiştir.

D.Gecikme faizi

291.AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM,

- 1.Başvuranın toplantı yapma özgürlüğüne ilişkin şikayetiyle ilgili olarak Hükümet'in, iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin ön itirazının reddine oybirliğiyle,
- 2.Hükümet'in hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin ön itirazını, başvuranın AİHS'nin 2., 3., 8. ve 14. maddeleri kapsamındaki şikayetleri ile ilgili olarak, bu şikayetlerin incelenmesi ile birleştirmeye oybirliğiyle,
- 3.Başvuranın eşinin öldürülmesine ilişkin olarak AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edilmediğine oybirliğiyle,
- 4.Yetkililerin, başvuranın eşinin ölümünü çevreleyen koşullara yönelik yeterli ve etkili soruşturma yapmamasından dolayı AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine ve bu sebeple Hükümet'in ön itirazının reddine bire karşı altı oyla,
- 5.AİHS'nin 3., 8. ve 14. maddelerinin ihlal edilmediğine oybirliğiyle,
- 6.AİHS'nin 2. maddesi çerçevesindeki şikayetlerle ilgili olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine bire karşı altı oyla,
- 7.AİHS'nin 3., 8. ve 14. maddesi çerçevesindeki şikayetlerle ilgili olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edilmediğine oybirliğiyle,
- 8.AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin incelenmesinin gerekli olmadığına oybirliğiyle,
- 9.AİHS'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine oybirliğiyle,

10.AİHS'nin 34. maddesinin ihlal edilmediğine oybirliğiyle,

11.(a)Sorumlu Devlet'in, başvurana, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde aşağıdaki meblağları ödemesine bire karşı altı oyla,

(i)ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek ve başvuranın banka hesabına yatırılmak üzere, her türlü vergiden muaf olarak 20.000 Euro (yirmi bin Euro) manevi tazminat ve bu meblağ üzerine uygulanabilecek her türlü vergi,

(ii)mahkeme masrafları için, 7.236,74 Euro (yedi bin iki yüz otuz altı Euro yetmiş dört Cent) düşüldükten sonra ödeme gününde geçerli kur üzerinden Sterlin'e çevrilmek ve başvuranın İngiltere'deki hukuki mümessillerinin hesabına yatırılmak ve üzere, her türlü vergiden muaf, 75.000 Euro (yetmiş beş bin Euro),

(b)Yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;

12. Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmının reddine oybirliğiyle

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 31 Mart 2005 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Soren Nielsen
Sekreter

Christos ROZAKIS
Başkan